

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

תיה א. משנה תענית
דף ט"ו [ע"ג];
תוספות ט"ז, א ד"ה ואם
ית, ב ד"ה הלכה; רמב"ם
תענית א, ו; ב"י עמוד רסו
ד"ה כתב, ממשעות הגמרא
שם י, ב וירושלמי שם פ"ב
הלכה יב;
ב. שם [נמשעה];

ג. שם בגמרא [ית, ב]
וכרבי יוסי [י"ד] שם ז,
א; ר"א"ש שם פ"ב סימן כה;
רמב"ם שם;
ד. מקנה הגמרא שם;
ה. ברייתא תענית י"ב
[ע"א] והביאה הר"א"ש
בפרק ט' דנדרים [סימן
ה];

ו. [ר"א"ש] שם כ"ט יש
מפרשים וב"ש הרמב"ן
[נדרים כ, ב; ר"ן תענית ב,
ב ד"ה גמ'; טור י"ד סימן
רעו עמוד שם שך היא
מקנה הר"א"ש; וכן נראה
שהוא דעת הרמב"ם נדרים ג,
ט ותענית א, ז – ט, ומגיד
משנה שם, ור"א"ד נדרים
שם;

ז. ב"י [עמוד רסו ד"ה ודע]
מדברי הרמב"ם בפרק
ה' מהלכות שבעות
[הלכה יז];
ז. ב"י שם ממה שכתב
הטור י"ד סימן רלט
עמוד תקע"ד ד"ה
והנשבע, כ"ט הר"א"ש
בש"ס כלל יא סימן ג;
ח. בפרק ג' מהלכות
נדרים [הלכה ט"ז];

ט. הגהת מיימוניות
בפרק א' מהלכות תענית
[אות ט];

ציונים רמ"א

תיה א* סעיף ג;

תיה א אסור בתענית. כתב ב"י סימן תקע"ט [עמוד שטו
סוף דבור ראשון] אנשי ק"ק וירמשה מתענין [עלן הגזירה
[שהיה] בראש חודש סיון. וכתב מהם עזריה בשו"ב [הרמ"ע מפלנו
סימן עט] דלא ילפינן מינייהו בעלמא. ומיהו סוף פרק ג' דעירובין
[מ"א, א] [כתב] דמותר להתענות
צו תענית שעות, אבל להרמב"ם
[נדרים ג, ט] אסור שהוא לדאורייתא.

ובסוף סימן קפ"ח [סעיף ז ו"ק"ט ט]
איתא שאפילו אכל פירות יא ואינו
צריך לאכול פת: ב [יחיד
שקב"ל] [המתענה בראש
חודש] וכו'. נראה לי דהמתענה
תענית תלוס בראש חודש ניסן או
בראש חודש אב אין צריך ליתב
תענית לתעניתו, כיון דיש אומרים
דמלוה להתענות כמו שכתוב סימן
תק"פ [סעיף א' ב] ועיין סימן תקל"ז
[סעיף ג בהגה];

תיה (א) אין גוזרין וכו'. ב"י [עמוד רסו ד"ה ומשמע] יליף מזה
דכשגזרין בפירות על ראש חודש אין הגזירה חלה. וזו"ד
סימן רע"ו [ס"ק ג] כתבתי דאין כלן הוכחה כלל, דלא אמר כלן
אלא לענין אסור שעושין בגזירתם על ראש חודש, ואם כבר קבלו
צפירות על ראש חודש ודאי הסביר
נותנת דטפי חל מאס גזרו דרך
כלל, כן היא סברת ספר המצות
[סמ"ק סימן פ"א עמוד מ"א] [ס' טס [בטור
עמוד שלטן]: (ב) ועיין ביורה דעה
סימן רפ"ו. צביאורי [ו"ד שס]
כתבתי שם המסקנה דאין לנו שום
חילוק רק בין לשון נדר לשון קבלת
תענית, דכלשון נדר חל בכל גזווי
וצריך התרה, וכלשון [קבלת] [א'
תענית אין חל כלל ואינו צריך
התרה, וזו היא דעת הרמב"ן [נדרים
כ, ב]: (ג) אלא שמדברי
הרמב"ם נראה וכו'. היינו
מדלתי [במדבר ג, י] ובמעודיכס
וצראשי חדשיכס, איתקש ראש חודש
למועד. והב"י [עמוד רסו דבור ראשון]
כתב שזהו דרך אסמכתא. וכתב
הטור [סוף הסימן] וז"ל, גרסינן
בירושלמי [תענית פ"ב סוף הלכה יב]
כלל מתענין חוץ משבתות
וימים טובים וראשי חדשים
וחולו של מועד, עכ"ל. ובירושלמי
כתב אחר חולו של מועד וחנוכה
ופורים, ותמה ב"י [סוף הסימן] למה
דילג רבינו חנוכה ופורים, ופז, למה

סימן תיה

דין תענית בראש חודש. וכו' ה' סעיפים:

א [א] ראש חודש א [א] אסור [ב] בתענית:

ב (א) אין גוזרין תענית על הצבור בראשי
חדשים חנוכה ופורים ואם התחילו שגזרו
להתענות כך וכך ימים והתחילו בהם קודם ראש
חודש יאפילו יום אחד אין מפסיקין ומתענין
יומשלימין;

ג (ב) יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים
ופגע בו ראש חודש או שקבל עליו להתענות
בראש חודש [ב] אם קבלו כלשון קבלת תענית
בעלמא אינו צריך התרה ואם קבלו [הגה] עליו
כלשון הרי עלי שהוא לשון נדר צריך התרת חכם: [הגה] (ב) ועיין (א) ציורה דעה
סימן רע"ו [סעיף ג] [א];

ד [א] אם נשבע להתענות כך וכך ימים ואירע בהם ראש חודש השבועה חלה
עליו ממעם אסור כולל י' ואם נשבע בפירוש להתענות בראש חודש [ד] נראה
לי שחלה עליו שבועה [ה] כיון שאינו אלא מדרבנן (ג) [א] אלא שמדברי הרמב"ם
נראה לכאורה שהוא מדאורייתא: (ועיין לקמן סימן תק"ע [א]);

ה (ד) ב [ה] המתענה בראש חודש או בחנוכה ופורים מפני [ד] חלום צריך
למיתב תעניתא לתעניתיה;

הביאו לירושלמי אחר שכתב תחלה [ריש הסימן] מהמשנה [שם טו, ב] לאסור להתענות בראש חודש. ונראה לענ"ד לתרץ על נכון דרבינו
הטור מביא הירושלמי להכריע דתענית ראש חודש יש צו אסור כמו בשבת שהוא מן התורה וכדעת הרמב"ם, משום הכי למד כן
מירושלמי שסידר ראש חודש בין שבת ויום טוב וצ"ח חול המועד שהם מן התורה, ואילו לא היה ראש חודש אלא מדרבנן היה לו לחשוב
בסוף דרך לא זו אף זו, אלא ודאי שגמא לירושלמי קא משמע לן שהם שזים לדאורייתא. ועל כן לא הוצרך להביא הטור חנוכה ופורים,
שאין בהם צורך לגוף הדין שהם כתובים במקומן [ריש סימן טרע; סימן טר"ז סעיף ג], וכאן לא נתכוין אלא להקיש לחול המועד ודי צוה,
כן נראה לי נכון מאוד. שוב ראיתי כן ברומק [סימן רכח] וז"ל, ראש חודש נקרא מועד, כדלמרינן בירושלמי בכל מתענין חוץ משבת ויום
טוב וראש חודש וחול המועד, עכ"ל, הרי כמו שכתבתי: (ד) המתענה בראש חודש וכו'. פירוש מפני נדר או תענית תלוס, כן הוא
בהגהות מיימוניות [תענית א אות ט] [ב"י [עמוד רסו ד"ה כתב]:

באר היבב

עיין דבר שמואל סימן של"ט. ועיין סימן טר"ע ס"ק ב' מה שכתבתי שם:
תיה (א) אסור. כתב ב"י סימן תקע"ט אנשי ק"ק וירמשה מתענין [עלן
הגזירה [שהיה] בראש חודש סיון. וכתב מהם עזריה בשו"ב [הרמ"ע מפלנו
ילפינן מינייהו בעלמא. ועיין סימן קפ"ח סעיף ז' דאיתא שאינו מייב לאכול
פת בראש חודש, שאפילו אכל פירות יא, [מ"א ס"ק א]: (ב) יחיד. עיין סימן
תק"ע מה שכתבתי שם סעיף א' [ס"ק ב]: (ג) ביורה דעה. כתב הט"ו
[ב] שם כתבתי המסקנה דאין לנו שום חילוק רק בין לשון נדר לשון
קבלת תענית, דכלשון נדר חל בכל גזווי וצריך התרה, וכלשון [קבלת] תענית
אין חל כלל ואינו צריך התרה, עכ"ל: (ד) חלום. נראה לי דהמתענה תענית
תלוס בראש חודש ניסן או בראש חודש אב אינו צריך ליתב תענית לתעניתו,
כיון דיש אומרים דמלוה להתענות כמו שכתוב סימן תק"פ, ובריש סימן
תק"פ המ"א בעצמו לא פסק כן, וצ"ע, ועיין סימן תקל"ז, מ"א [ס"ק ב]:

שימרו לו נדרו. ופשוט דאפילו בערב שבת צריך להשלים, כמו שכתב ב"י
לענין יום שמת צו חזיו דאפילו חל פסע ראשון בחול צריך להשלים אפילו אם
חל אחר כך בערב שבת, הוא הדין כאן אם השלים בפעם הראשון צריך לנהוג
כן לעולם. ואם בפעם הראשון לא השלים, אפילו בחול אין צריך להשלים.
ומיהו במקום שעושין ממנו תענית ציבור וקורין ויחל והוא נמנה עמהם צריך
להשלים, עיין סוף סימן רמ"ט וסימן תקע"ב סעיף ב'. ונראה לי מנהג טוב
לומר הסליחות קודם תפלת המנחה, כי מן המנחה ולמעלה חל ראש חודש,
מ"א [שם]. וכתב עוד המג"א בסימן תקע"ט ס"ק ז' דבערב ראש חודש
במקום שאומרים דברי כנושים יאמרו קודם התפלה, ע"ש. ומ"ע כתב
שימרו כשעודם הלילה, שלא ליכנס בה כשהוא מעונה, עיין מ"א [שם]
ס"ק ג]. ובערב שבת אין לומר יום כיפור קטן, כי אם ביום תמיש, עיין סימן
תק"ג. ולענין אם יש שום משש להתענות ערב חנוכה בעבור ראש חודש טבת,

ביאור הגר"א

הלכה [ה] שבועה שלא כו'. ועיין תוספות בפרק ג' דשבועות כ"ד א' ד"ה אלא
כו': [ד] נראה לי שח"ה, נזיר ד' א', וכגירסת תוספות שם [ד"ה מאן וכי מושבע
כו', ותוספות בריש פרק ג' דשבועות ב, ב ד"ה נשים] ובפרק ז' דפסחים ק"ד א'
[ד"ה ויכרהו], וגמרא יומא ע"ד א': [ה] כיון שאינו. שהוא מימים הכתובים
במגילת תענית, ועיין תוספות בתענית י"ב א' ד"ה ראם כו' ותוספות בברכות
מ"ב ב' ד"ה א': [ו] אלא שמדברי. כמו שכתוב שם [תענית י"ז ב' ראש השנה
י"ט א' ראש חודש דאורייתא כו' דתניא כו'. ומה [ה] שכתוב ראש חודש דאורייתא
ר"ל שיש להן סמך מדאורייתא: [ז] [מ"א [ה] המתענה בראש חודש או כו'. ראש
השנה י"ח ב' צאו והתענו כו':

תיה [א] [מ"א [א] ראש חודש אסור. תענית ט"ו ב', י"ז ב', ראש השנה י"ט
א', וירושלמי פרק ב' דתענית [הלכה יב]: [ב] [מ"א [ג] אם קבלו כו' ואם.
מה דאמרינן בפרק ט' דנדרים [טו, א] פותחין לאדם בשבתות וימים טובים,
אלמא אפילו שבת ויום טוב צריך התרה, וכדקיימא לן שם [טו, א] דנדרים חל
על דבר מצוה, ותיירך הרמב"ן [שם כ, ב] דהכא מיירי שקבל כלשון קבלה
דאינו נדר, כמו שכתוב שם [תענית] י"ב ב' וכי נדר הוא כו', ואפילו ללישנא
בתרא אמר לא יחא כו' משמע דאינו נדר. ועיין מה שכתבתי בריש סימן תק"ע:
[ג] [מ"א [ז] אם נשבע. דאיסור כולל חל אפילו אאסור דאורייתא, כמו שכתב
הר"ף [כו, ב] ורא"ש [פ"י סימן לז] בסוף פסחים בשם הירושלמי [שבויות פ"ג

שלחו ערוד השלם <מהדורת פריעדמא> - ו' או"ח (ו) /שמה - תכח) / קארן. יוסף בו אפרים {עמוד 238} (726077)

ה. כרייתא שם:
 ו. שם במשנה דף ט"ו
 [פ"א]:
 (* מה שהנביא מנה
 ומודיע ומזהיר את
 ישראל נקרא קבלה, כ"י
 [עמוד ש' ד"ה ומ"ט
 ובקבלה]:
 ז. משנה שם:
 ת. כרייתא שם [טו, פ]:
 ט. שם וכדמפרש רב
 חסדא [שם ע"ג] וכפירוש
 הרמב"ם [שם הלכה ד]:
 י. שם וכדמפרש אב"י:
 כ. שם במשנה דף ט"ו
 [פ"א] וגמרא דף ט"ז
 [פ"ג]:
 כ"א. עמוד שי"א – ש"ד:
 ל. ירושלמי שם [פ"ג
 הלכה א; רמב"ם שם הלכה
 יח]:
 מ. שם בדבלי דף ט"ז
 [פ"ג]:
 תקפ א. טור בשם בעל
 הלכות גדולות
 [סימן יח עמוד לד"ה; כל
 יו סימן טז]:

צינונים א"ח"א

תקעט ח' גמרא [תענית טו, פ]:

הגהות והערות

[ח] זה קאי על המשך דברי
 המשנה "כלומר וכו'", דלילו
 בדבלי המגין אות מ"ט שם עוד
 טעם. ועיין ב"חור הגר"א
 ס"ק יא ובדמשק אליעזר:
 תקפ א. ירמב"א בפירוש
 אגודת שמואל ירמיהו
 שם. וראה ספר לקוטי כ"י
 [שולחן סליו רמ"ג, ב]. וע"ע
 לדעות חסד סופר ח"ב שעט,
 ג ד"ה עוד נקדים:
 [ב] עיין הגהות יע"ן על
 מגילת תענית שכתב לשנה
 מה, דפרק זה הוא הוספה
 ע"פ הנה"ג, ולא מחכמי
 התלמוד:

ו ואחר שגומר. והוא הדין בערב ראש חדש במקום שאומרים
 דברי כנוסים יאמרו קודם התפלה: ז רגיל בתפלה. כדי שלא
 יטעה: ח ומופלא. כנוסים קטנים. ואין לו. שמתוך כך יתפלל
 בלב שלם: ט ומרוצה לעם. שיקמינו לתפלה: י נעימה. שמוך
 הלז: יא ופ"י זה וכו'. משמע
 אף על פי שמתחננים שם מכל מקום
 כיון שאין הטעם אלא לומר הרי
 אנו תשובים כמתים מותר לילך על
 קברי עכו"ם. אבל יש עוד טעם
 בגמרא [שם טו, א] כדי שיבקשו
 המתים רחמים עלינו, ולפי זה כריך
 דוקא קברי ישראל. ולפי נוסחא
 שלנו שאנו אומרים בערב ראש
 השנה וערב יום הכיפורים לריך
 דוקא קברי ישראל, ועיין בזה
 [פ"ג ע"א, א]. ודברי הלבוש [סעיף ג]
 בכאן תמוהים, ע"ש:

תקפ כתב התניא [סימן סג ד"ה
 מנחת] נשאלו הגאונים על
 התעניות אלו, והשיבו לא ידענו מי
 תקנס ולכן אין להתענות בראש
 חדש, וכן כתב השבלי לקט [סימן
 רעמ]. וב"י [עמוד ש"ד ד"ה כל] כתב
 לא ראיתי מעולם ולא שמעתי מי
 שנהג להתענות בהם, ע"כ. אבל
 אני ראיתי שכתובים בספר מגילת

תענית [סוף הספר פרק ימי הצומות], אם כן נתקנה בימי חכמי התלמוד
 בתוך דברי הספר הזה ב, וגם בעל הלכות גדולות [סימן יח עמוד
 רלג-רלג] כתבם שכל דבריו דברי קבלה, לכן כל בעל נפש יחמיר
 לעצמו אם אפשר לו. כתוב בשל"ה [מסכת תענית פרק ג' מזהו אות כה]
 התעניות הללו נמצאים בשלשה

והם יושבים ב [ח] לא היה שם זקן חכם מעמידין חכם
 לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם של
 צורה יאומר לפנייהם דברי ביבושים (פירוש דברים
 שכתבשין ומעוררין הלב לתשובה, רש"י שם ד"ה כבושין) אחינו
 לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים
 טובים שכן מצינו שלא נאמר באנשי ניונה וירא
 אלהים את שקם ואת תעניתם אלא [וינה ג, י]
 וירא אלהים את מעשיהם (ב) ובקבלה הוא אומר
 [ידאל ב, ג] קרעו לכבכם ואל בגדיכם י [ו] ומוסיף
 בענינים אלו כפי כוחו עד שיבניע לבם וישבו
 תשובה נמורה ז [ח] ואחר שגומר זה דברי ביבושים
 עומדים בתפלה [ח] ומעמידים שליח ציבור הראוי
 להתפלל בתעניות אלו ואם היה אותו שאומר דברי
 ביבושים ראוי להתפלל מתפלל [ט] ואם לאו מורידין
 אחר ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו איש
 שהוא ז רגיל בתפלה פ ורגיל לקרות בתורה נביאים
 ובתובים ח ומשופל ואין לו ויש לו יגיעה בשרה
 פ ולא יהיה בבניו ובני ביתו ובל קרוביו והנלוים
 אלו בעל עבירה אלא יהיה ביתו ריקן מן העבירות

ספרים, צטור וזכל בו [סימן סג]
 ובהלכות גדולות, ויש נוסחאות
 חלוקות, והמנהג לילך אחר רוב
 הנוסחאות, עכ"ל. ואני ראיתי בספר
 מגילת תענית קצת נוסחאות אחרות
 ונראה לי לילך אחריהם כי משם
 ילאו שורש הדברים, ואף שנספר
 מגילת תענית שנדפסו מחדש
 באמשטרדם כתוב בלדו נוסח אחר,
 וזה תוספת שהוסיף המפרש ולקח
 אותו מדברי השו"ע, אבל בספרים
 הישנים לא נמצא נוסח אחר. ונראה
 לי דמי שאינו רגיל להתענות תעניות
 אלו ואירע לו אחיה צרה בר מינן
 ורוצה להתענות בראש חדש ניסן
 על צרתו, אסור, כיון שהוא נוהג
 בו איסור תענית, עיין סימן תס"ח
 [סעיף ג ופ"ק ד] וביו"ד סימן ר"ד
 [סעיף א]. כשהלבוש לוקח יש
 להתענות (ספר חסידים סימן
 ר"ל):

ולא יצא עליו שם רע בילדותו שפל בך מ ומרוצה לעם ויש לו י נעימה וקולו ערב ואם היה זקן עם כל
 המדות האלו הרי זה מפואר ואם אינו זקן הואיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל:

ב סדר התפלה ויש ברכות שהוא מוסיף ותקיעות שהוא תוקע מבואר יפה בטור בסימן זה כ:
ג [ח] שבע תעניות האלו אחר (ב) שמתפללים ויצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם פ [א"י] כלומר
 הרי אתם מתים באלו אם לא תשובו מדרביכם: הגה יא פ ופי זה אם אין קברי ישראל הולכים על קברי (ג) כותים:

סימן תקפ

ימים שמתענים בהם. וכו' ג' סעיפים:

א אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו (א) וראוי להתענות בהם ואף על פי שמקצתם בראש חודש

ערך להם למדריק"ש

תקפ בראש [וראוי להתענות בהם וכו']. לא נהגו להתענות תעניות אלו, עיין באר"י [ב"י עמוד ש' ד"ה לן]:

פרי מגדים

אש"א אברהם

ו ואחר. עיין מ"א. ככל מקום ראוי לדרוש קודם התפלה, שיתפללו בלב
 נשבר אחר כך, וכן אפר מקלה להגדיל הכייה ולהכניע לבם כמו שכתב
 המחבר, לכאורה כמאן דאמר כאפר. וי"ל על גבי ספר תורה קאי, עיין מה
 שכתבתי בזה ה': ז רגיל. עיין מ"א. ונריך להסדיר בתפלה שאין רגילה
 מומן לזמן, ובתענית ציבור נריך לזהר יותר, שליח ציבור שטעה כו' [בכמות
 לה, ב]: ח ומופלא. עיין מ"א. דברים גדולים אפילו סמוכים על שלחנו
 אין חיוב עליו: ט ומרוצה. עיין מ"א. ככל מקום אין להתפלל בחזקה
 [סימן נג סעיף כב בהנה], וכאן נוח לצריות ככל עניניו בעיני אף על פי

באר היטב

(ג) שפתפ"ים. עיין בלבוש [סעיף ב] המזמורים שראוי לאומנם שעת
 עזירת הגשמים: (ד) בותים. לפי נוסח שלנו שאומרים בקשות בערב ראש
 השנה וערב יום הכיפורים לריך דוקא קברי ישראל, מ"א ס"ק יא. ועיין מה
 שכתבתי בסוף סימן תקנ"ט:

ביאור הגר"א

[ה] לא היה שם כו'. גמרא שם [טו, א]: [ז] ומוסיף כו'. כמו שכתוב שם [טו,
 א] אומר לפנייהם דברי כבושין: [ז] ואחר שגומר כו'. כמו שכתוב שם במתניתין
 אומר לפנייהם כו' עמוד בתפלה כו': [ח] ופעמידים שליח ציבור כו'. מתניתין
 [שם] וגמרא שם [טו, א]: [ט] ואם יאוי כו'. גמרא שם: [י] [פ"ג ע"א] שבע

אוצר מפרשים

תקפ א (י"ט ע"ג א) אלו הימים. נ"ב, בירמיהו סימן ל"ז פסוק ו' ביום צום, וכתב שם בהג"ה דרבינו עובדיה ובסוד מישרים (כ) שהוא ראש חדש כסליו, ע"ש הטעם:

ג. סס:

ג. כפי גירסת הב"י [עמוד שית] הוא שבעה באלול: (* פירוש, שונן היה מיד שנשחטב לשום כדברי המדרש [סוטה לה, א], והיו מתמלים בחלאים רעים עד י"ז אלול, אף על גב דבאבד רשעים רנה [משלי יא, י], שמת מפני שלא זכו שתקבל תשובתם מלמעלה, ומתקבלו, ב"י [סס]: ד. ככל בו [סס] אימא שמת עורא הסופר:

ציונים דרמ"א

תקפ א* דבר עצמו:

הגהות והערות

- [ג] עיין מה שכתבתי סימן תקפ"ט [ס"ק טו] וסוף סימן תקפ"ג [ס"ק ג] וסימן [תקפ"ג] [תקפ"ג] [ס"ק ג] [ב"י: פ"א]
- [ד] בבא לא שייך כולי האי ולא המחיל, דהלא לא היתה הגדה רק בראש חודש ובודאי אין לקבוע תענית בראש חודש, ועל כרחק דבנות דרבינו על מה שכתב בסעף ג' דמתעני שני וחמישי, ועל זה קאי גם כן הגהת רמ"א שלא להשלים בראש חודש, וזה כריך לומר עומא דהוי תענית יחיד: (דמש"א א"י ע"ד)
- [ה] עיין ש"ס אגרות משה אר"ם חלק ג סימן ד' שמתה ככל זה:
- [ו] ראה חוסמות חש"ס על מגילת תענית דפוס ווילנא מרפ"ה שכתב בשם גדול ולא נולד אותו האיש, ובגליון סס הסוף דעל כן לא כתב דביתו על מה אירע גזר מפני שראו לכתוב גזר תענית על זה היום, וזה מתוך קשיות הע"ז והמג"א ובאר הגולה:
- [ז] ה"ה האלה רנה, כתב ככל בו בשתי בתשרי נגור על אבותיו שימחו, בשבעה בו מתו עושי העגל, וכן כתוב בש"י נכסת הגולה בשם תמור רומיאל, ובגלגל הלכות גדולות כתב בו ז' וז' וש עות סופר וז"ל בשני ובשני וכן עיקר, כ"ל:
- [ח] בתרומת הדשן העמיק בשם "הוראת תשובה מאחד מהגדולים", ועל זה כתב "יום הוכיח שמה רבית ע"ה בשנה פשוטה נפטר", ולא הזכיר דמות קן מהמג"א, וכפי הנראה כוונתו לתשובת מהרי"ל, ובמהרי"ל הוכיח מהמג"א [קידושין לת, א] דנפטר באלול הסמך לניסן:

א בב"ה בו. זמגילת תענית ככ"ט באייר מת שמואל. זמגילת תענית וכלל בו ובהלכות גדולות [עמוד רלג] גרסינן בשבעה באלול מתו מוליאי כו', וכן הוא בתשובת הר"ש [כלל יג סימן כג] ובב"י [עמוד שית], ולכן לריך לומר דטעות סופר נפל בש"ע: ב מתו מוציאיי כו'. וקשה הא כתיב [משלי יא, י] באבד רשעים רנה, ואפשר דמסתמא שבו ולא זכו שתקבל תשובתם ולכן מתענים (ב"י סס). ובגלגלית כתב שהיו לדיקים [ע"ס: ג מפני מעשה העגל. קשה דהא ארבעים ימים האחרונים היו ימי רלון [רש"י דברים ט, יא; סדר עולם רנה פ"ו]. ואפשר דהקב"ה נמראה להם שלא ימותו מיד רק יהא העון שמור לדורות: ד בשבעה במרחשוון. זמגילת תענית וכלל בו ובהלכות גדולות גרסינן בשבעה בחשוון עיורו וכו': ה בב"ה בכס"יו. זמגילת תענית כתב בשבעה בכס"יו, ובהלכות גדולות כתב בשמונה, וכלל בו כתב צמשה. וכתב בגלגלית [מסכת תענית סס] דאף המחמיר להתענות זכולן לא יתענה בתוכה. עיין רא"ח חלק ז' [מסע עמוקים] סימן (ה') [י]: ו לא נודע. ובסלימות שלנו ולעשרה בטבת המתמיל 'אזכרה מזוק' אימא שמת עורא הסופר: ז בהמשה בשבט. זמגילת תענית גרסינן בשמנה בשבט: ח בשבעה באדר. כתב בתשובת מהרי"ל סימן ז"ל [אות ג] המנהג להתענות באלול ראשון, וכן כתוב בתרומת הדשן סימן רל"ד, אף על גב שצגמרא [י] מוכח שאותה

שנה לא היתה מעוברת וכו', ע"ש, ועיין סימן תקס"ח [סעף ז וס"ק כ]. ועיין דילקוט [שמעוני] יהושע דף ד' ע"ג [כמו טו פרק ה ד"ה תיאל] דאימא מאן דאמר שהיתה מעוברת ומת באלול ראשון, ומד אמר שמת בו בשבט, ע"ש:

אשר אברהם

איסור בראש חודש להתענות, ויחיד בלחמה אסור אף על גב דמחויב מדברי סופרים נעמ לרה כנסתין תקע"ח חלילי הכי אסור בראש חודש ניסן, כל שכן חתן דאין חלל מנהג. ומת שכתוב בסימן תקע"ג י"ל מי שנהג להתענות בלאו הכי בראש חודש ניסן * וז"ע: א בב"ה בו. עיין מ"א. ועיין אליה רנה [ס"ק ג], וצ"ט [כתבנו: ב מתו. עיין מ"א]. ועיין ז"ח [עמוד שית ד"ה ומה] פירך כיון שגא לרה לכל ישראל בשבילם מתענין, יע"ש: ג מפני עיין מ"א. וארבעים יום לנו ביום הכיפורים. ובפסוק [נמלך ד, כן סלחתי לדרכיך, היינו דהזכיר [סס, יח] פוקד עון אבות כו', שיהא שמור לדורות, ואין לך כל פקידה שלא יהא בו חטא העגל [סנהדרין קג, א]: ד בשבעה במרחשוון. עיין מ"א. ועיין אליה רנה [סס] ובב"י [כתבנו מזה: ה בב"ה בכס"יו. עיין מ"א]. וחתן בתוכה בכ"ה בכס"יו אף מתענה. ועיין דרכי משה ועיין מ"א [סימן] תקע"ג אות ז': ו לא נודע. עיין מ"א. וכן כתב הט"ו ז"ל אות א' ועיין אליה רנה [ס"ק ה]: ז בהמשה בשבט. עיין מ"א. ועיין אליה רנה [סוף ס"ק ג]: ח בשבעה באדר. עיין מ"א. ועיין סימן [תקס"ד] [תקס"ח] סעף ז':

תקפ (א) בתשעה בו לא נודע כו'. תימה גדולה הא אימא בסלימות של עשרה בטבת [המתמיל 'אזכרה מזוק'] דמתענה בו מת עורא הסופר, ול"ע רב:

ב באחד בניסן מתו בני אהרן מרים ונסתלק הבאר בכ"ו בו מת יהושע בן נון בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה' א (ב) בכ"ה בו מת שמואל הנביא בכ"ג בסיון במלו הביבורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט בכ"ה בו נהרג רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הבהנים בכ"ו בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו כאחד באב מת אהרן הכהן כ"ה בו כבה נר מערכי בימי אחז יב"ז באלול ב מתו (א) מוציאיי רבת (ב) הארץ בחמשה בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחבש רבי עקיבא בשבעה בו נגזרה גזירה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר ג מפני מעשה העגל ד (ג) בשבעה במרחשוון עיורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו ה (ד) בכ"ה בכס"יו שרף יהוקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו בשמונה בטבת נכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך והיה חושך לעולם שלשה ימים (א) בתשעה בו ו (ב) לא נודע י איזה היא הצרה שאירעה בו ז (ג) בחמשה בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה ח (ד) בשבעה באדר מת משה רבינו עליו השלום בתשעה בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

שנה לא היתה מעוברת וכו', ע"ש, ועיין סימן תקס"ח [סעף ז וס"ק כ]. ועיין דילקוט [שמעוני] יהושע דף ד' ע"ג [כמו טו פרק ה ד"ה תיאל] דאימא מאן דאמר שהיתה מעוברת ומת באלול ראשון, ומד אמר שמת בו בשבט, ע"ש:

משבצות זהב

תקפ (א) בתשעה בו. עיין ט"ז. וכן הוא במ"א [ס"ק ו] ובאר הגולה [אות ד] ובאליה רבה אות ה' וכלבו [סימן סג] ובעל הלכות גדולות [סימן יח עמוד רלג] שבתשעה בטבת מת עורא הכהן ונחמיה בן חכליה, יע"ש. ועיין מ"א [ס"ק א; דה; ז] הנוסחא בענין תעניתים אלו. ובאליה רבה אות ג' כתב במקום כ"ו ניסן יש גורסין כ"ח. במקום כ"ה אייר יש גורסין כ"ט. י"ח אב יש גורסין י"ז. ויש אומרים גם י"ט אב. י"ז אלול יש גורסין שבעה באלול. בששי י בתשרי ושביעי יע"ש. ויש אומרים [גס] י"ז בתשרי יע"ש. שבעה בחשוון ויש גורסין בששי. במקום כ"ה כסליו יש גורסין בשבעה, ויש גורסין בחמישי, ויש גורסין בשמונה, על כן אין להתענות בכ"ה כסליו חנוכה, עיין סימן תקע"ג [מ"א ס"ק ב]. ובמקום חמשה בשבט יש גורסין בשמונה, יע"ש. עיין לבוש [סעף ב] ט"ו באב [כלן] מתי מדבר, בערב תשעה באב חפרו ולנו בקבר, למחר מי שיש בו ממש עמד, ומי שהיה עתיד למות תולעת יוצא מטיבורו לתוך פיו ומת. משמע שלא מת מיד, לפעמים רק לאחר זמן מה, ואולי יש במדרש איכה כך, ועיין תענית למ"ד ב' (וכ"ב) [ובבא בתרא] קכ"א א'. ולעיל סימן קל"א [סעף ח] לענין נפילת אפים שאין נופלים בט"ו אב טוב שחזר הדיבור למשה:

פ"ק הלכות תענית בריך דהמנא דסייען

באר היטב

ובסימן תקע"ג [ס"ק ב]: (ב) בכ"ה. זמגילת תענית ככ"ט, ומ"א ס"ק א': (ג) הארץ. זמגילת תענית וכלל בו ובהלכות גדולות גרסינן שבעה באלול מתו מוליאי וכו', וכן הוא בב"י [מ"א סס]: (ד) בשבעה. זמגילת תענית וכלל בו ובהלכות גדולות גרסינן שבעה בחשוון עורו וכו', ומ"א ס"ק ד': (ה) בכ"ה. זמגילת תענית כתב בשבעה בכס"יו, ובהלכות גדולות כתב בשמונה, וכלל בו

ימי הצומת: [ב] [הגה] וטוב ש"א כו'. כמו שכתוב [תענית יב, א] אמר רבי אליעזר רבי צדוק כו' והתענינו ולא השלמנו מפני שיום טוב כו'. ואף על גב

תקפ [א] וש"ע עיף בן בעשרה בו מתה מרים. וסמן ביום חופתו עיין דרכי משה כאן, ועיין גליון לעיל י"ח סימן מ"ח, ויאלציט אף מתענין, אליה רנה סימן מ"ח [ס"ק א]. עיין מג"א סימן מ"ל [רמ"ס ס"ק א]:

אוצרת מפרשים

ב [מ"א ס"ק ח] א היתה מעוברת וכו'. נ"ב, והגאון החכם צבי הכריע בתענית האוצרת בהשגחה של אלוהים יותר משלשה חודשים ממתו תורה. ועיין מה שכתב בנ"ש שלחו ערוד השלם <מהדורת פריעדמאו> - ח א"ח ח תצנה - תספ / קארן. יוסף בר אפרים {עמוד 413} (726077)

רעט

ישראל

משכנות

פ' החדש

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

שמעתי בשם הגר"א זצוק"ל ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא כי הנה בעלמא אסור להתענות בר"ח ומותר בר"ח ניסן שבו מתו נדב ואביהו ובכל חדש ניסן אסור. ועל זה נאמר החדש הזה לכם ראש חדשים כלומר החודש הזה יש לו דין של ר"ח שאסור להתענות אבל יום ראשון לכם לחדשי השנה יש לו דין ימי החודש ומותר להתענות ע"כ. וצריך עיון גדול הלא גם בר"ח אב מותר להתענות שבו מת אהרן וכמו כן בחדש ניסן ביום י' מותר להתענות שבו נפטרה מרים וכן ביום כ"ו פטירתו של יהושוע בן נון ובערב פסח הבכורות מתענין. ונראה לי לישיב דבריו הקדושים כי לא היה היתר להתענות בר"ח אב אלא בשנה אחר פטירת אהרן ואז גם משה רבינו לא היה עוד שם וכמו כן בי' ניסן לא היה רשאי להתענות רק בשנה אחר פטירת מרים וכבר היו משה ואהרן בעלמא דקשוט. ואין צריך לומר יום פטירת יהושוע שהיה הרבה שנים אחר זה, ועוד לא משה ולא אהרן היו בכורים ואין להם להתענות בערב פסח אבל באחד לחדש ניסן היו מותרים להתענות ל"ח שנה שהרי בני אהרן מתו בשנה שניה במצא שדין הג"ל שייך גם אצל משה ואהרן. וזהו ויאמר ה' אל משה ואל אהרן דייקא החדש הזה לכם כנ"ל לישיב דבריו הקדושים.

סימן תיט

א. מצוה להרבות בסעודת ר"ח. כי יש קדושה בר"ח ועם היות דקדושת י"ט יותר מר"ח מצינו מעלה לר"ח יותר מי"ט והוא שאין אור גיהנם שולט בר"ח כשבת כי שבת ור"ח הונחלו מיום שנברא העולם אבל י"ט באים מצד הנסים שנעשו אח"כ וכתיב והיה מידי חדש וכו' מהר"י לינגו בכ"י משם רבו הרב החסיד אליעזר נחמן פואה בס' גורן ארנן פ' בחוקותי והאריך בזה:

סימן תך

א. דין ב'. הגהה. הימים שאין בהם תחנון וכו' הרב ט"ז כתב שהעידו משם מור"ם שיש לומר צדוק הדין על אדם גדול וחילק בין ל"ג לעומר וכיוצא לר"ח חנוכה ופורים ע"ש ועמ"ש הרב פנים מאירות בתשובותיו בשניות סי' מ"ח:

סימן תכא

א. לפי שעתידין לקרות אותה בס"ת לפ"ז מי שמתפלל בדרך ביחיד או שהוא חולה

שיורי ברכה

סימן תכ"א.

א. לפני הלשון מוטעה וחסר וכל"ל בסוף הלשון. ונרא' דתפלת שחרית הוא במקום תמיד ולכן לא אמרינן בזמירות פסוקי מוסף והוא כסדרת המנהיג שהציא הטור סי' מ"ח והסכים רבינו האר"י ז"ל על ידו וזתריה

שער התענית

מחזיק ברכה

סימן תי"ט

א. מצוה להרבות בסעודת ר"ח וכו' כמו שהאדם חייב לכבוד המועדים כך חייב לכבוד ראשי חדשים שגם בו יש הארת נפש. הרב המקובל המופלא מהר"ר מאיר פאפאראש הכהן זלה"ה בספר אור צדיקים:

ב'. יש להחליף הבגדים ג"כ בראש חדש הרב הנזכר שם וכן יש במקומותנו כמה יראי שמים שלובשין איזה בגדים לכבוד ר"ח:

ג'. יש מקומות שמרבים נרות לכבוד ר"ח כמו בשבת וי"ט. הרב הנזכר שם וגם הרב פר"ח כתב דיש מי שכתב דיש נוהגים להדליק נרות יתירות לכבוד ר"ח. והמנהג הנכון הוא לעשות שינוי בהדלקה משבת וי"ט דהדלקת ר"ח מנהג וגם אינו אלא בקצת מקומות. והדלקת שבת חובה ולכל ישראל. וכזה יתרבה כבוד ר"ח ויגדל עליו כבוד שבת וי"ט:

שער התענית

שיורי ברכה המלוקט

סימן תי"ט

שהעלתי סימן תרפ"ח בסעודת פורים דסגי בשנת ה"ה הכא ושמעתי מקשים דשם העלה לדינא דלריך לעשותה בלחד בשנת ומסיק דיחמיר לעשות בשנת ויוס ראשון ע"ש:

א. מצוה להרבות בסעודת ר"ח כתב הרב פ"ח ז"ל בענין סעודת ר"ח חס חל בשנת לפי מה

אלקית נקראת כבוד, ונעשה שוב בעל שינוי ונפל תחת יד להט החרב המתהפכת: והנה כ"ק אבי אדמו"ר וצללה"ה אמר שענין כבוד באשר הוא מעולם העליון הוא שמירה לאדם שלא יתדבק בו החיצונים, עכ"ד. וע"כ קרח שירד מן הכבוד שהי' בידו שוב נדבק בו כח רע לעומת הכבוד שירד ממנו, וכטעם הזוה"ק בטומאת מת שיצא ממנו הכבוד שהוא הנשמה, כן זה שירד מן הכבוד שהי' בידו, בא בו דבר שהוא לעומתו, והיינו כח רע שאיננו בעל שינוי, ובלקוטי התורה מהאר"י ז"ל שנתעבר בו רוח קין מצד הרע, וזהו מה שאמרו ז"ל ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו, עיי"ש. דהנה במדרש (ב"ר פ' כ"ב) וימח את כל היקום זה קין שנאמר ויקם קין, ונראה דהנה שם קין הוא שאמרה קניתי איש את ה' וזה להיות בעצמו יש וקנין הוא היפוך ונפשי כעפר לכל תהי', אך לעבודת הש"י נצרך זה מאד שיהי' חזק ותקיף בדעתו וכל הרוחות לא יזינו אותו ממקומו, וזה את ה' היינו לעבודת ה', אבל זולת עבודת ה' הוא שורש פורה ראש ולענה וכבר דברנו מזה, וזה הוא רוח קין מצד הרע שהוא חזק מאד ברשעו לא ישוב מפני כל ואיננו בעל שינוי, וזהו מאמר המדרש היקום זה קין שנאמר ויקם קין, כי הלשון ויקם הוא ענין זירוז כמ"ש הרמב"ן (ריש פ' חיי שרה) ומורה על מהות קין שהי' זריז ברשעו, וע"כ לא הי' בעל שינוי לטוב, וזהו היקום שהוא ענין חזק ברשע שהי' נמצא אז בעולם וזה קין, וע"כ קרח שירד מהכבוד שהי' בידו ואבד ענין החזק ובלתי בעל שינוי של צד הקדושה, בא לעומתו עליו חזק ובלתי בעל שינוי דצד הרע, וז"ש האר"י ז"ל שנתעבר בו רוח קין מצד הרע, ומצאתי עוד רמז לזה מה שנאמר בפרשת עקב המדברת מדתן ואבירם ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם, וג' במסורה שנים במבול וחד הכא ובמבול דרשו ז"ל שזה קין, וה"ה הכא וגם קרח מהנבלעים: ולפי"ז יובן מה שפקר במצות תכלת ובמזוזה, עפ"י מה שאמרנו בש"ק

ויש לומר דבשבת דכתיב ישמח משה במתנח חלקו ואיתא בכתבי האר"י שבשבת משה מחזיר את הכתרים שנטלו מהם מחמת חטא העגל, ומובן שאז באים ישראל קצת לידי מדה זו, וזה שאנו אומרים מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפיכה, וכבר אמרנו עוד טעם בזה מפני שבשבת אין משתמשין באילן ובזוה"ק שהוא עץ הדטו"ד שהוא בעל שינוי ושבת הוא עץ החיים שהוא בלתי בעל שינוי, וגורם שאוכליו לא יהיו בעלי שינוי, וכן בר"ח שהוא יו"ט של דוד ואיתא (ר"ה כ"ה.) ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים, והוא מענין אורו של מלך המשיח, אך מחמת חטא העגל אבדו את היו"ט של ר"ח כדאיתא בספרים, ובשבת ור"ח שמסולק קצת חטא העגל מפאת שבת שוב מאירה גם בחי' הר"ח, ויכול כל איש לבוא קצת למדה זו יותר מבימי החול:

והנה קרח חכם גדול הי' ומסתמא ידע מכל אלה, אך חשב שכל שבט לוי באשר לא חטאו בעגל הם נשארו באותה מעלה שהיתה הכוונה במתן תורה, וביותר הוא בעצמו שהי' מטועני הארון שבו התורה שנקראת עזו, ובא לכלל טעות שהוא אינו נצרך שוב לאמצעות משה באשר הוא גדול השבט וזכה לתורה שנקראת עזו ואיננו עוד בעל שינוי ויכול להיות כ"ג, ע"כ מלאו לבו שלא להיות שוב נכנע למשה, אך זה שקר שאף שלא חטאו בעגל מ"מ אבדו גם מעלתם, כמו שהקשה הזוה"ק על יהושע, ותירץ שהי' נגרר אחר הכלל, וכ"כ יש לומר על הלויים, ותדע שהרי אם לא אבדו מעלתם היתה צריכה להיות להם חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכיות, וקרח שחשב שמעלתו איננה באמצעות משה ולא הי' שוב נכנע אליו, והיתה לו קנאה עליו עד שמרד בו, שוב לא הי' יכול לקבל ממשה, וזהו שאיתא במדרש שירד מן הכבוד שהי' בידו היינו מעלתו שהיתה באמצעות משה, וזה נקרא כבוד כמו שהנשמה בגוף נקראת כבוד כמ"ש (תהלים ט"ז) שמח לבי ויגל כבודי ואחריו כתיב אף בשרי ישכון לבטח שהוא הגוף וכמ"ש הא"ע (שם ז' ו') וה"ה כל הארה

רסיסי לילה

וכמו שאמרו (יומא פו, א) מה בריות אומרים פלוני שעסק בתורה כו' ונמצא שם שמים מתחלל.¹⁵ והיראה צריכה לדברי תורה בין בתחלה בין בסוף והיא העיקר, כטעם נעשה ונשמע פרוי ועליו (שבת פח, א),¹⁶ ואין כאן מקומו.

בודאי אין זהיר במצוות לא תעשה, ואפילו מאן דעבר אדרבנן שרי למקרייה עבריינא (שבת מ, סע"א), ונקרא רשע כשעבר על לא תעשה, ונאמר ולרשע וגו' מה לך לספר (חוקי וגו', תהלים נ, טז), כי מוטב שלא יעסוק בתורה דחבל על כו'. וכן בהיפך, שנה ופירש קשה מכולם (כמ"ש פסחים מט, ב), ומוטב שלא עסק בתורה מקודם,

אות ה

ישראל כנודע, כן גם אלהבא יש רושם וחקיקה. בין בנפשות, כמו שאמרו גם בגוים היכן מצאתי בסדום (בר"ר נ, י), דניצול לוט בזכות דוד המלך ע"ה וכדומה הרבה. רק בעכו"ם הוא רק בצאצאיו שעתידי להוליד לבד, ופירוש בזכות וברא מזכה אבא (סנהדרין קד, א), וכן בכל מקום בזכות פירושו היינו כשיש בו שורש מאותו זכות הגנוז בו בהעלם, דכל מדותיו של הקב"ה משפט. ובישראל שכולם כאיש אחד, כל זכיות של הדורות הבאים יש בהם רושם גם כן בדורות שלפניהם. כי ודאי אלו היה הכל בחירה לבד לא היה ראוי להיות רושם מקודם כלל, אבל באמת הבחירה הוא מצד הגילוי ועולם הזה לבד, אבל באמת ידיעת הש"י היא מקפת הכל, שפיר שייך להיות רושם מקודם. וכן מצינו גם בזמן, כמו שאמרו ז"ל (הובא ברש"י) על פסוק מצות אפה ועל פסוק שני גדיי עיזים אחד לפסח (כמ"ש פרדר"א פרק ל"ב). ואמרו (סוטה יב, ב) על משה ע"ה שאמרו מלאכים ביום זה עתיד לומר שירה, ביום זה עתיד לקבל תורה, וכן הרבה כיוצא בזה. כי יש רושם

[א] שירה הוא רק כשמכיר הנוכח, כענין ראתה שפחה כו' אז נפתח פיהם לומר שירה. ולכן אין אומרים שירה על נס שבחוץ לארץ, כי הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה (כתובות קי, ב), שאין מכיר הנוכח. וכמו שאמרו בזוהר [יתרו עט, ב] עיין שם, שהרי אין נבואה והשראת שכינה בחוץ לארץ, דהיינו גילוי הכרת נוכח שכינתו יתברך ממש ה' לנגדי תמיד. ואומרים הלל ברגלים, דאז באים ליראות את פני ה' וגו' וזכו לראיה. ומה שכבר היה איזה פעם הרי זה כדרך שאמרו (מו"ק כה, א) בנבואת יחזקאל בחוץ לארץ היה היה שהיה כבר, וזהו בקדושת הנפש, וכן בקדושת הזמן, כשבאותו זמן כבר היתה קדושה וגילוי שכינה בארץ ישראל יוכל להיות אח"כ גם בחוץ לארץ, ולכן אומרים הלל בימים ההם.

[ב] וענין הלל דראש חדש, כי כמו שקדושה שהיה בעבר בזמן פעם אחת נקבע לדורות, וכן בנפש, כמו קדושת האבות בבנים, וכן בכלל ישראל כל קדושות שסיגלו דורות שקדמונו כבר הם קבועים וחקוקים בלבבות כל בני

15. יומא פו, א: "תניא: ואהבת את ה' אלהיך - שיהא שם שמים מתאהב על ירך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר: ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו! ועליו הכתוב אומר: באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו".

16. שבת פח, א: "אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב: כתפוח בעצי היער וגו'? למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך:

מה תפוח זה פרוי קודם לעליו, אף ישראל - הקדימו נעשה לנשמע".

שזה יקבע להם הש"י מצד השתדלותם כאלו הם קבעו קדושה זו, שייך שפיר גם כן רושם מקודם. והכתוב הקדים גם כן מידי חודש וגו' לשבת, כדרך שאמרו בכמה מקומות איידי דאתיא מדרשא חביבא, כי שבת היא קדושה פשוטה קבועה מששת ימי בראשית מה שאין כן חודש נתחדש על ידי סיגול בני ישראל. ולכן אמרו ז"ל בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ה) דניתן בעולם הזה לנשים בשכר שלא עשו עגל, כי לולי אותו מעשה היה כבר חרות ממלכות ומיצר הרע כמו לעתיד והיו זוכים לאותו קדושה, והנשים שלא היה להם חלק באותו מעשה משיגים רשימה זו יותר. ובוודאי כן בכל דור ודור המתקרב לעקבי משיחא נתגלה קדושת ראש חדש יותר, כענין קדושת השבת בימים דמקמי שבתא. וזהו ענין ההלל שאמרו ז"ל (תענית כח, ב) סבר לאפסוקינהו,¹⁷ דמה שייכות שיר קודם שנגלה הנוכח. כיון דחזא דמדלגי, אמר מנהג אבותיהם. פירוש כי מצות התורה הוא מה שהוא גלוי לפני חכמה העליונה, ומצד הש"י מאיר פעולת דבר זה לבני ישראל, ומצות חכמים היא מה שחכמי ישראל בשכל אנושי מאיר להם שראוי פעולה זו. ומנהג ישראל תורה הוא, שמה שאין בו גילוי הארה לעשות דבר זה, לא מצד הארת הש"י בנגלה בנובלות חכמה שלמעלה המתגלה בעולם שהוא התורה, ולא מצד שכל החכמים, רק מצד שישראל נביאים בני נביאים, שרשם דבוק בשורש הנעלם וחלק אלוה ממש, הם מכוונים מעצמם לעשות מעשה שאין בה שום הארה גלויה כלל ונעלם לגמרי, רק מצד דיבוקם בנעלם הם משיגים הנעלם. וזהו הכרת הנוכח דלעתיד, שהוא בהוה נעלם לגמרי, רק מצד דיבוקם בנעלם הם משיגים גם זה, וזהו דמדלגי, כי מחכמה ואילך שהוא ראשית הגלוי

למפרע, ומיהו רושם זה אינו מצד ההתגלות, שהרי בנגלה הוא כח הבחירה ואין שייך רושם קודם מעשה שמא לא יבחר בטוב, רק מצד ההעלם. וזה ענין קדושת ראש חדש שלא נזכר בתורה כלל, כי לא היתה בו התגלות שכינה בעבר, רק לעתיד נאמר והיה מדי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבוא וגו' (ישעיה סו, כג), שיהיה גלוי הנוכח גם בראש חדש. כי לעתיד נאמר שיהיה שיר חדש, פירוש כמו שאמרו בשוחר טוב (פז, ז) על פסוק ושרים כחוללים כו', כי לעתיד לבוא יהיו משוררים בכל שעה שיר חדש, כי כמו שהש"י אין לו גבול וסוף כך להשגתו אין גבול, ובכל רגע ישיגו הכרת נוכח במדריגה מחודשת ונוספת עד אין קץ כלל. רק בעולם הזה שהוא מוגבל, ההשגה גם כן בגבול, אבל לעתיד יהיה נקרא שיר חדש, כי תדיר יהיה חדש, כי השיר מצד ההכרה, ובכל רגע יהיה הכרה מחודשת ושיר חדש, ואין רגע שישוררו שיר שכבר אמרו ברגע שלפניו, ונמצא לעולם יהיה שיר חדש, זהו ענין ראש חדש. ועיין זוהר תרומה קל"ח ריש עמוד א', והוא רומז לישראל שעתידים להתחדש כמותה, ודוד המלך ע"ה ביחוד, כמו שאמרו ז"ל (ר"ה כה, א) שלח לי סימנא דוד מלך ישראל כו', שהוא סימן לקביעות החודש. ולכן נזכר ענין קדושת החודש בכתוב רק בענין דוד המלך ע"ה עם שאול, ומשם למידין סעודת ראש חדש, דאז נתחדש התגלות אור זה בעת התחלת בנין המלכות לישראל בכלל ומלכות בית דוד בפרט, שזהו התחלת התגלות רשימת אור דלעתיד.

[ג] ונקבע בראש חדש ולא בשבת, דיהיה גם כן גלוי אור זה לעתיד, לפי שקדושת שבת קביעה וקיימא והוא מצד הש"י, וכל זמן שאינו מאיר אין שייך השגת בני ישראל הרשימו מקודם, רק קדושת ראש חדש דישראל מקדשי,

17. תענית כח, ב: "רב איקלע (הגיע) לבבל, חזינהו דקא קרו הלילא בריש ירחא (בראש חדש). סבר לאפסוקינהו. כיון דחזא

רסיסי לילה

עלי אהבה, דזהו עיקר האהבה דהש"י לבני ישראל במה שהם דבוקים בשורש הנעלם, והגם שהן מדלגין ואין מסודר, שהוא היפך דגלוי דהוא מסודר, עם כל זה דבוקים בהש"י. וזה טעם במה אהבתנו וגו' ואזהב את יעקב וגו', בלי שום טעם רק שזה שלי ולחלקי.

הולך בסדר, אבל בנעלם אין מסודר כנודע, כי כאשר הוא מסודר אז הוא בשלימות והוא בגילוי, אבל הנעלם הוא עומק ראשית של שורש המחשבה בהיותו בהעלם עדיין מן החכמה עצמה ואינו בהתגלות, על כן הוא בדילוג ואין מסודר עדיין. ועל זה אמרו ודילוגו

אות ט

ודברים שטובתם נעלמת, דלפי הראות היה טוב להיפך, כענין צעקת ירמיה מדוע דרך רשעים צלחה וגו', דכפי הנראה הוא המשכת מדת הגדולה והחסד דהש"י שלא במקום הראוי. וזה שסיים גם כאן בפרוח רשעים וגו' ואתה מרום, פירוש ברום מעלה ועולמות העליונים, דהיינו עולם המחשבה זה נקרא מרום, שהוא מתרומם מהשגת בני אדם, שזהו מהנסתרות וכבשי דרחמנא, שאין נגלה שלות הרשעים ויסורי הצדיקים, כדרך שאמרו (מנחות כט, ב) ברבי עקיבא כך עלה במחשבה.¹⁸ ועל זה נאמר מאד עמקו מחשבותיך, שיש בו מעמקים של טובה הנקרא טוב מאוד.

[ב] וכל מעשי אדם הוא מעשי הש"י, כמו שנאמר (ישעיהו כו, יב) גם כל מעשינו פעלת לנו. וזה ודאי מה גדלו, כטעם זדונות נעשו כזכיות. ומחשבות אדם והנסתרות דאינון מוחא וליבא הם ודאי לה' אלקינו, והם מחשבותיו יתברך, אלו מאוד עמקו, כענין לא יהרהר אדם ביום כו' (כתובות מו, א).¹⁹ ראית קרי בלילה הוא מעשה שאנו צוחים על זה גם כל מעשינו וגו', דאנו לא רצינו בזה כלל. ותיקון על זה בזמן הוא

[א] הש"י נקרא לעולם גומל חסדים טובים, כי זה כל פעולותיו, וכל אצילות מדותיו היתה רק לצורך להטיב לישראל, וכמו שאמרו בשוחר טוב (קטז, ב) אזנים שלמעלה אין כרויות אלא לשמוע תפלתי, שנאמר אזנים כרית לי, וכיוצא בזה בכל כחות שלמעלה הוא רק לצרכינו להטיב לנו. וכאשר נראה פעמים לעין לא כן, זה אדרבא להטיב בטובה יותר גדולה שלמעלה מן השכל האנושי, וכדרך שאמרו בבראשית רבה (ט, ה-ז) טוב מאוד זה יצר הרע ומות ושינה, דכל אלו נראים לא טוב לעין, ועל זה אמר דהוא טוב מאוד, דבזה יש עומק טוב. על דרך משל האוכל מאכל מתוק לחיך הוא בשביל הנאתו ברגע, אבל האוכל מאכל מרור על כרחק שהוא להבריא גופו, דלולי כן ודאי לא היה אוכלו, אם כן על כרחק הנאתו מרובה יותר הרבה. ועל זה נאמר מה גדלו מעשיך ה', פירוש מעשיך הוא כל עולם העשיה הנגלה ופעולות הנגלים, גדלו הוא מדת הגדולה והחסד להטיב, והרבה טובות יש בנגלות המעשים. ומאוד עמקו מחשבותיך הוא כטעם טוב מאוד, מחשבותיו הוא עולמות הנעלמים

18. מנחות כט, ב: "אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מגיץ לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו. חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו: רבש"ע, יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני. אמר לפניו: רבנונו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו, אמר לו: חזור לאחורך. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני."

19. כתובות מו, א: "ונשמרת מכל דבר רע - מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר: אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה".

(עירובין סה, ב), לכן חייב לבסומי כו' שזהו ההתגלות בפורים, להיות אדם הישראלי ניכר בהם כהבדלו מן העמים בתולדה מהאבות, בחבל של שלושה שאינו נפסק. ודבר זה לא נקבע לו זמן בתורה, כי באמת יד על כס י"ק מלחמה לה' בעמלק מדור דור (שמות יז, טז) בלי הפסק, וקדושת יעקב חופף על ישראל בתמיד. רק משגלו לעמים אז הוצרכו להבדלה שכל רואיהם יכירום וגו'²²⁶ לבל יתערבו בגוים. ואז ניתן להם קדושת הפורים שהוא הכרה שלא מצד ישוב הדעת, והוא על ידי יחוד האמיתי שאינו נתלה בחכמה וישוב דעת אדם כלל.

[ט] וקדושת ראש חודש הוא נגד דרגא דדוד המלך ע"ה רגל רביעית שבמרכבה, שהיא מדריגה הרביעית מהשגת מרכבתו יתברך בתחתונים. והוא הגבר שהקים עולה של תשובה (מו"ק טז, ב), דשלושה אבות השתדלו להיות רק טוב ולא חטאו כלל. ומה יעשה מי שאינו כמוהם, וזה חידוש דוד המלך ע"ה מקום שבעלי תשובה עומדים אין כו' (ברכות לד, ב)²²⁷, שהוא השגה גבוהה יותר מה שמשיג אחר שטעם מהרע וחזר לטוב, כמשל בן מלך שגלה מעל שלחן אביו וסבל עוני ודחקות ואח"כ חזר לשלחן אביו, אין דמיון להרגשת עינוגו שם נגד הרגשת עונג אותו שלא גלה ולא טעם עוני כלל. וכמו שאמרו במדרש ובזוהר כיוצא בזה כידוע. **וזהו קדושת ראש חודש בהתחדשות אור הירח אחר שהאפיל, וניתן לישראל שעתידיים להתחדש כמותה כשיוקבע בלב גם דרגא דדוד המלך ע"ה בנפשות כל ישראל.** וזהו

הבא מאליו שהיה מנביאי אומות העולם וישב באהלי יעקב אבינו ע"ה. כי הוא קלט כל הטוב שבעשו מאבות, ותמנע שחשקה לידבק בזרע האבות, רק לפי שהיא ממקור רע דשעיר נדבקה בו שבו היה השורש שהיה בעשו. ולפי שבעשו נתהפך הכל לרע ונפסק החבל תיכף בעמלק שבו נתגלה שורש הרע דעשו, שהוא היפך היחוד והדביקות שממנו בא ההתלהבות כי ה' אלהיך אש אוכלה, ועמלק היפך מזה אשר קרך שמקרר ומפסיק הדביקות כי הוא מלא התלהבות לחמדות עולם הזה שנמשל לתנור בוערה מאש, וכאומרם ז"ל (קדושין פא, א) על יצר הרע חזי דאת נורא.²²⁵ ואולם על האמת הוא קרירות והיפוך אש האמיתי, ונאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש (עובדיה א, יח), אבל עמלק אף לקש לא יהיה כי אין בו שום ממשות על האמת, כי הוא ממש הפוך דרגא דאמת ליעקב, שהוא תכלית השקר. **[ח] ולכן בחר המן בחודש אדר** שהוא באות ק', כמו שאמרו בספר יצירה שהוא מאתוון דשיקרא, כמו שאמרו בזוהר (ח"א ב, ב) דאות ש' הוא יסודא דקשוט בקדמיתא וק' הוא התחלת אתוון דשקרא. ולכן שמח שבו מת משה נותן התורה דכתוב בה אמת, וחשב דהוא היפך האמת. ולא ידע דבו נולד גם כן, כי באמת אמת מארץ תצמח, ומעלמא דשיקרא דייקא משם צמיחת האמת, ולשם ניתנה תורה דוקא. כי בריאת עלמא דשיקרא היתה לכונה שיעמדו בו על האמת, נמצא הוא הכנה וצמיחה לאמת. ולהיות בשלושה דברים אדם ניכר בכוסו

225. קידושין פא, א: "הנך שבויתא דאתאי לנהרדעא, אסקינהו לבי רב עמרם חסידא, אשקולו דרגא מקמייהו (נפדו שבויות בנהרדעא, שוכנו בעליית הגג של רב עמרם ונלקח הסולם משם), בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא (כשחלפה אחת מהן נפל אור בארובה), שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא, דלייא לחודיה (לקח רב עמרם סולם כבד שאין עשרה אנשים יכולים להרימו, והרימו לבדו). סליק ואזיל, כי מטא לפלגא דרגא איפשח (כשהגיע לחצי הגובה התעשת), רמא קלא: נורא בי עמרם! (צעק: אש בבית עמרם) אתו רבנן, אמרו ליה: כסיפתין (ביישתנו)! אמר להו: מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין, ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי. אשבעיה דינפק מיניה (השביע את היצר הרע שיצא ממנו), נפק מיניה כי עמודא דנורא, אמר ליה: חזי, דאת נורא ואנא בישרא, ואנא עדיפנא מינך".

226. ישעיהו סא, ט: "ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בתוך העמים, כל ראייהם יכירום כי הם זרע ברך ה'".

227. ברכות לד, ב: "אמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: (ישעיהו נו)

שלום שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק ברישא והדר לקרוב".

שהוא התחלת הקדושה דקביעא וקיימא, והיא עוד קודמת לה כי במקום שבעלי תשובה כו' כנזכר, ואין כאן מקום להאריך יותר.

לעתיד שיבקשו את דוד מלכם רצונו לומר התגלות אורו בלב כולם. ואז והיה מדי חדש וגו'²²⁸ שיהיה קדושת החודש כקדושת השבת

אות מח

לסכות הראשונות שהם היסודות הפשוטים, וגם הם יש להם התחלה בהכרח כי לא עשו את עצמם, ועל כרחך שיש אחד שהוא עלת כל העלות וסבת כל הסכות. ועל כן אמרו ז"ל (כ"ד ב, ג) יהי אור זה אברהם, ואמרו (שם יב, ט) בהבראם באברהם שבשבילו התחלת בריאת העולם, ואמירת יהי אור וכל מעשה יום ראשון שהיה למענהו לקילוסו, שיתגלה בזה על ידי אברהם אבינו ע"ה, שהכרתו על ידי מעשה יום זה, היינו על ידי העמקתו בכל דבר עד שורשו והתחלתו, ומהתחלה הבין שיש בורא. כמו מי שהיה עומד דרך משל ביום ראשון לבריאת עולם וראה בעיניו התחלת בריאת יש מאין, כך היתה הכרת אברהם אבינו ע"ה, דעל כן חיבר ספר יצירה, רצונו לומר שהוא השיג סוד היצירה על כוריו.

[ב] וזה טעם ברוך אברם וגו' קונה שמים וארץ,²³⁰ שזהו מה שפירסמו אברהם אבינו ע"ה שהוא קונה וגו' דהיינו שקנה. וברוך וגו' אשר מיגן צריך וגו' היינו שהקנה. כי בריאת נברא היינו שיהיה נמצא דבר ממשיי חוץ מבורא כביכול, וזה מה שאי אפשר דהרי אין עוד מלבדו כתיב (דברים ד, לה). אבל אמרו בברכות (לה, ב) כאן לאחר ברכה והארץ נתן לבני אדם, דלאחר ההכרה דקונה שמים וארץ, אז הש"י מקנה הכל לו, ועושהו נברא בפני עצמו כאלו הוא כחו קנוי לו. ומצד הזה כבש אברהם אבינו ע"ה המלכים, כיון שהכל פעל למענהו לקילוסו, ואין בעולם אז קילוסו עולה אלא

[א] ענין ויברך ויקדש דיום השביעי²²⁹ שאמרו ז"ל (כ"ד יא, ב) בירכו במן וקידשו במן, והמקרא נאמר במעשה בראשית שעדיין לא היה מן, דעיקר הברכה והקדושה נאמרה על עיצומו של יום, ועל כרחך דהיינו הך. וזהו עצם קדושת יום השבת כי בו שבת וגו', שהשבת וההנייחא הבאה אחר גמר המלאכה הוא כשמשיג ומגיע לתכלית הרצון שכיון במלאכתו. ותכלית בריאת העולם למענהו לקילוסו (שוח"ט ריש מזמור יט), וכמו שאמרו ביומא (לה, א) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו. ובכל יום מיוחד היה מין בריאה מיוחדת, היינו התגלות מדריגת כבוד מיוחד כפי בריאת היום. שכנגדם קבעו רז"ל שירי היום בבית המקדש. ביום ראשון לה' הארץ ומלואה על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו (ר"ה לא, א), פירוש דביום ראשון הוא התחלת הבריאה לעשות יסוד לנבראים, וכמו שכתב הרמב"ן בפירוש תוהו ובוהו ורוח וחושך ואור ומים עיין שם באורך ובשאר המפרשים, דהכל רומז על יסודות הברואים והתחלת כל נברא. ומצד הזה הוא ראשית ההכרה דנבראים שיש בורא, כמו שהכיר אברהם אבינו ע"ה על ידי זה דאי אפשר לבירה בלא מנהיג. ואמרו בסוף ספר יצירה דכל חכמתו היתה בצירוף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ, רצונו לומר יסודי התחלת הבריאה, דמזה ההכרה שיש בורא, כאשר מגיע לראשית והתחלת הכל. דכל הנבראים מורכבים ועלולים, וכל עלול יש לו עילה, עד שמגיע

228. ישעיהו סו, כג: "והיה מדי חדש בחרשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני, אמר ה'".

229. בראשית ב, ג: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות".

230. בראשית יד, יט-כ: "ויברכהו ויאמר: ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ, וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך.

ויתן לו מעשר מכל".

בני

מאמרי חודש סיון מאמר ח מגלת רות

יששכר קג

השם כל חדש א"צ תחילתו הוא לנפרע. וחלץ השני י"ה הוא כבוד נור' על ט"ו ימים (ווכין י"ה) מן חגיגי' עשר ואלך ומעוררים הרחמים והתחלת המעוררות התשובה עילאה. בי"ה י"ה. כ"ל :

כ"ל * ע"כ תירץ שהענין מוצא נפסוק אשר זאת לחסות מחת כנפיו רל"ל אחת לא זאת לחסות רק מחת כנפיו שכבר הוכנו לך כנפיו מאלו ית"ש והוא איחערותא דלעילא אעפ"כ חבי' משכרתך שלימה כאלו היית אחת גם המתחיל באיחערותא הנן :

ב בספר י"רי. המליך אות ח' צדאי"ה וקשר לו כח"ר ולרפן זה בזה ולר זהה סרעין צעולם. ותמו"ז צגני' ויד ימין צנפס זוי"ג. ואח"כ המליך אות ט' צגמיע"ה וקשר לו כתר ולרפן זה בזה ולר זהה ארי"ה צעולם וא"צ צגנה וכוליא שומאלית צנפס זוי"ג. ע"כ הנך רואה אותיות ח' ט' הנה השולטים צב' חדשים הללו. וזהו הנרנו מע"א חטא' ירושלים וכו' עיין בצגמיע"ע פי' וחי'. ויקרא יעקב אל בניו זיקש לגנות להם את הקץ ונסתם מוננו אחר שמוא ח"ו יש צבס חטא'. אוננו תדוקק צגמותינו ולא תמלא צהם אותיות ח' ט' הרי לך שהאותיות גורמים (הגם שגדא' הצחיר' מפשיית עכ"ז הזון והמקום והנפש לפעמים מסייעים לכל ענין הנן) א"כ אלו הב' חדשים שזהם אותיות ח' ט' צהם דייקא גרם ותמלא שאלו רז"ל ראוים היו ישראל לעשות להם גם ציני' עזר"א כדרך שגעשה להם ציני' יהושע אלא שגרם הצני"א הנה תמלא שגא עזר"א לירושלים צחדש ההושעי' שאז שליטת החטא' וזהו שיש לפרש חטא' חטא' ירושלים ע"כ לנידה היתה. ולכאור' קשה הלא חטא' פירושו שונג וקש' וכי מפני שגנ' ע"כ תהי' מרחקה כדה. ולפי הכ"ל יש לפרש חטא' חטא' ירושלים הזון גרם זמן שליטת חט"ט. ע"כ לנידה היתה. ע"כ היתה רק כנידה לא כמו שאר עריות שאסורין ומרחקין לעולם. רק כמו נידה שמוחרת לאח"ר זמן :

א עוד אבאר לך דרשה ר' חסא הג"ל דנח צבאר ונשכרתך שלימי' כ"ל וכי ס"ד וכו'. ע"כ מפרש שהענין מוצא נפסוק דה"ג נודע צשער צח רבים. החילוק שבין נפשות ישראל לנפשות גרים שנפשות ישראל אחוחתם על כנפיו השכיני' כי הם עמוקים ומי צנן ונפשות גרים אחוחתם הם תחת כנפיו השכיני'. והג' רות כשנחת להחגייר לא היתה חקות' רק לחסות מחת כנפיו השכיני' כושפט הגרים כי לא עלה צדמת' שחזכה למעלה נפלאה כישראל והג' להיות טהריון שלה הוא אור נערב מאד. ומאז עלה צנחשצת הלור חס להגיל את לובי מהפכת קדום צכדי להוליא את הנילון היקר של אדונינו דוד ויו"ח ונלך הושטי' הנה כציר מלאה ידה של רות צצרכת צונע שאמר לה שתצנך צנשכרת שלימי' כישראל גנור שיהיה אחוחתה על כנפיו השכיני'. וז"ש והי' משכרתך שלימה וכו' אלקי ישראל שמתייחס עליהם כי הם עמוקים ומי צנן והוא להם לאצ חה הוא הנושכרת שלימה אשר לא חשנת כזאת ולא עלה צרעיוןך כי הנה אחת לא זאת לחסות רק תחת כנפיו וזה אינו מנשכרת שלם כישראל הנה זאת צרכתי עדי עד זחתייה משכריון שלימי' כישראל גנור. וזה שמידש ר' חסא מהו הנושכרת שלם הוא אשר זאת [את] לחסות (רק) מחת כנפיו ואכי מצנך שחתייה משכרתך שלימה ועם י"י אלקי ישראל אשר הוא להם לאצ. והם עמוקים ומי צנן ילודי שעשועים על כנפיו השכיני'. הנן :

מאמרי חדשי תמוז אב.

מאמר א בו יבואר צירופי שמות החדשים ומזליתם :

ג הנה תצונן עפ"י ספר י"רי הכ"ל חוש הראשי' צנפס הוא נגד חדש תמוז צגנה. וחוש השמייעה צנפס נגד חדש א"צ צגני' והג' תמלא צצידור השצנטיס לדגליהם. יהודה יששכר זצולון. נגד ניסן אייר סיון דגל א'. דגל ב'. ראוונן שומעון גד' הנה ראוונן נגד תמוז שהוא חדש חוש הראשי'. ע"כ אמר' למה צלידת ראוונן לשון ראשי'. כי ראה י"י צעניי'. ושומעון נגד חדש א"צ הוא נגד חוש השמייע'. ע"כ אמרה למה צלידתו לשון שמייע' כי שונע י"י כי וכו' (והנה תמלא אות הראשון צסס ראוונן אות ר' כמו אות הראשון של ראה וכן אות הראשון צשומעון ט' כמו אות הראשון של שמייעה והנה תמלא כי י"יאים של אלו צ' השצנטיס שהם נגד צ' החודשים : שהיו ישראל צמדבר אירע צהן מה שאייע. המצנלים הלכו לתור את הארץ צכ"ס סיון נומי"ג. הלכו צתמוז חדש הראשי'. ויראו את הארץ ויניאו את לב צגני' וכו' ונפגס צחי' הראשי' והגה וישונו מתור הארץ מקץ ארבעים יום צחדש א"צ חדש השמייע'. ויוליוו דנה על הארץ ומשא כל העדה ויחנו את קולם כי שמעו לדברייהם. ונפגס צחוש

א צירוף הוי' השולט נחדש תמוז הוא הוה"י יולא ונפסוק. וכל ז"ה איננו ב"ה ל"י מן הס"ח. ולירוף הוי' של חדש ונחם א"צ הוא הוה"ה כרמו צחורה הנה יד י"י הוה"ה צמקק וכו' ונ ידונר צזה עניינים שונים כיד י"י הטובה עלינו והש"י יהיה צעצנו. והג' לירוף השם של חדש תמוז"ז היא למפרע לבמרי והוא מור' על דין. ונולירוף זה השם נחשו' הדין על הען הרשע. צאומרו. וכל זה איננו שוה לי ע"כ שליטת הדין צזה החדש ואפי' קודם י"ז צתמוז. להיות היונים ימי הילוך המרגלים אין היונים הללו צהתגברו' הרחמים כ"כ. ולירוף

סנהדרין פרק חמישי היו בודקין

[דף ט ע"ב - טז ע"א]

הייחוס כל שעה ג' דליכא למימר ג' היינו בחילת ג' ואדם טועה חזי שעה ומעשה הוה צפוגא דשמים איכא למימר נמי דג' היינו צסוף ג' וטעה חזי שעה ומעשה הוה צפוגא דד' ולא מחזמו עד שיאמרו עמנו הייחוס מפלגא דשמים עד פלגא דד' וכן י"ל לרצא החס לר"מ דטועה צ' שעות חסר משהו ולר' יהודה ג' שעות חסר משהו דאי שילינן להו אכמה בשעה לא היצין כולה טעומיהו רק מאותה כמה בשעה ולא מתחילת השעה או משהו ויש ליישב קצת דהכא פריך לפי הסוגיא דהתם לאציי דטועה אדם חזי שעה ולרצא דטעו אינשי טובא דנומנין להם כולה טעומיהו מאזיו שעה ולא כמה בשעה ומיחו הוא דחוק דל"כ צפשיטוט טפי הוי ליה לאקשווי ממתניתין דלא חשיב כמה בשעה צחקיות ודו"ק: תוס' בד"ה מודה"ל צמיכתב דרוש תדרוש וחקור בו אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש או חקור בו עכ"ל. כ"ל ופירש מהרש"ל על דרוש תדרוש וחקרת או חקור חקור ודרשה אן ומה שכתב מהרש"ל על דברי התוס' דאין לומר דתלמודא קאמר דרוש תדרוש דווקא צלמוד צלא וחקרת דהוי ג' וכו' עכ"ל אין מקום לקושינו וזה לאס נן קאמר תלמודא מאי קאמר ופני קרא צדיבוריה צהיטע ש"מ לאפנויי דלכתי תקצי ליה לא לכחוד וחקרת ולכחוד דרוש דרוש אלף ע"כ דלחוקרת לא קשיא ליה מדי דדך הכחוד לכחוד לשון דרשה ולשון חקירה וק"ל:

ח"א דף מב ע"א באי"ז מקב"ל פני שכינה בוי. עיין פה צפירוש ריב"ס צסוף פרק חפלה השמר הן וי"ל לפי שישראל צגולמן אינן זוכין לראות פני שכינה ורמזיה מקבלתה אלף חידוש הלגנה הוא סימן לישראל שהם עמדין להתחדש כמותה לפאר ליוצרים צקישל פני שכינה כמו שזורה על זה נוסח צרכה הלגנה וזה כשאת מנצחין על המדע צומנו שהוא סימן שאנו עמדין להתחדש כמותה וברי אנו כאלו מקבלין פני השכינה וק"ל: נשי רידן צמי מברכין בו. ר"ל הן חפלה קצרה כו נשי נמי וכולו לצרך צע"פ צללה. אי נמי דהכי קאמר נשי נמי וכולו לצרך דנקאמרם צרוך מתדש צרכה וז צלא הוכרת השס צעומחל לידמן ודכתי צלא צדלא צריכה צרכה וז הוכרת השס דמסיק צ"א ה' מתדש חדשים וק"ל: ופי' נוסח צרכה וז ברוך אשר במאמר ברא שחקים בו. דצי' מאמחות נצרא העולם ון וצראשית נמי מאמר הוא הן דלאמרינן צמסכת ר"ה פרק וי"ע טן וסמן לו וצרות פיו כל צכאס עש"ה ין צצרי ה' שמים נעשו וצרות פיו כל צכאס ואשמעינן צצרות פיו צמאמר צעלמא צצלא אוםם דלאמרינן צה"ל נצצרא העולם דהוא אום קיללא: ואמר חק וזמן בו. חק הוא דצר קטע לשמט צויה וצורה צלילה וזמן נתן להם דהיינו זמן סינוצ גגלא הלגנה צכ"ע י"צ חש"ג וסינוצ גגלא חמה צכס"ה יום וציע: וש"א ישנו את תפקידם. פי' שלא ישנו מינוי שלהם מלשון ופקדוהו על צימו כן וצ"ל פירש מלשון צווי: ואמר ששים ושמיחים צצשורות בו. אף על פי שמעט הלגנה גם היא ששה ושמיחה לעשות רצון קויה להתמעט עמלה ועל זה אמר פועל אמת לפי צצדין מעטע דלאמרינן צמסכת מולין ון וכמו שכתבו החוקרים: ואמר שאתה רואה ששה פוע"ל אמת. צלאוון שפעולתן אמת עלי שטינו כמ"ש החוקרים ון דמהומו ימצוך אי אפשר לאדם לידע אצל מלאכומו על ידי פעולתו ניכר: ואמר וצ"ל בנה אמר בו. גם צממן להם חוק וזמן שלא ישנו אל חמה על שטינו הלגנה ככל יום ויום מימי המדש צמקרונה ומלוואה כי אין זה שטינו דהיינו אורחיה דקאמר לעיל אצל כן אמר הש"י לצננה צמחלה יצירה שמתדש ככל מדש והוא סימן צצעברת תפארת בו. ראה לומר עטרת היא עטרת מלוכה שמתאר לצים דוד אחר שחקרה שעל כן אומרים צצידושה דוד מלך ישראל חי וקים כמפורש לעיל צצידושי פחד"מ ון ומפארת הוא סימן למפארת ישראל שמתאר אחר שחקרה: והיינו צצעמוסי בצון. פ"ה צציעיה העמוסים מני צצון נאמר על ישראל שמתדשו לעמיד כולד הטולד מני צצון ועל כן יחדש מלכותו ומפארקן משום צצודו ימצוך כדי לפאר ליוצרים ע"ש צצוד מלכותו כמ"ש ויהי ה' למנך וגו' וק"ל: כי בתחבולות תעשה דך מלחמה בו' כמי אתה מוצא בו: שיש בידו חבילות

הייחוס כל שעה ג' דליכא למימר ג' היינו בחילת ג' ואדם טועה חזי שעה ומעשה הוה צפוגא דשמים איכא למימר נמי דג' היינו צסוף ג' וטעה חזי שעה ומעשה הוה צפוגא דד' ולא מחזמו עד שיאמרו עמנו הייחוס מפלגא דשמים עד פלגא דד' וכן י"ל לרצא החס לר"מ דטועה צ' שעות חסר משהו ולר' יהודה ג' שעות חסר משהו דאי שילינן להו אכמה בשעה לא היצין כולה טעומיהו רק מאותה כמה בשעה ולא מתחילת השעה או משהו ויש ליישב קצת דהכא פריך לפי הסוגיא דהתם לאציי דטועה אדם חזי שעה ולרצא דטעו אינשי טובא דנומנין להם כולה טעומיהו מאזיו שעה ולא כמה בשעה ומיחו הוא דחוק דל"כ צפשיטוט טפי הוי ליה לאקשווי ממתניתין דלא חשיב כמה בשעה צחקיות ודו"ק: תוס' בד"ה מודה"ל צמיכתב דרוש תדרוש וחקור בו אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש או חקור בו עכ"ל. כ"ל ופירש מהרש"ל על דרוש תדרוש וחקרת או חקור חקור ודרשה אן ומה שכתב מהרש"ל על דברי התוס' דאין לומר דתלמודא קאמר דרוש תדרוש דווקא צלמוד צלא וחקרת דהוי ג' וכו' עכ"ל אין מקום לקושינו וזה לאס נן קאמר תלמודא מאי קאמר ופני קרא צדיבוריה צהיטע ש"מ לאפנויי דלכתי תקצי ליה לא לכחוד וחקרת ולכחוד דרוש דרוש אלף ע"כ דלחוקרת לא קשיא ליה מדי דדך הכחוד לכחוד לשון דרשה ולשון חקירה וק"ל:

דף מא ע"א גמרא בשזינתה וזורה וזינתה בו. הא ללא מוקמי' דמשכתת לה צמחנה צעלה צשעת עדות העדים ללא יוכלו לומר לאוסרה על צעלה צאנו דלכתי איכא למימר להפסידה כחוצתה צאנו ון ודו"ק:

דף מא ע"ב תוספות בד"ה כזה יודע בו' דצברי ר"י אדם פועה הצי שעה וי"ל בו' במאי דקאמרי אח"כ בו' עכ"ל. כ"ל ופירש מהרש"ל בד"ה א' אומר בו' ועדותן בט"ה כדאמרי צקמן דהא תחילת בו' עכ"ל. כ"ל: תוס' בד"ה א' אומר בו' דילמא האי דקאמר ג' סוף ג' והוא דקאמר ה' תחילת ה' בו' עכ"ל. צמלא מנייהו סגי דהיינו ההוא חד דקא' ג' סוף ג' והשני אפילו אומר נמי סוף ה' פחות משהו דה"ל צ' שעות חסר משהו או האי דקאמר ה' תחילת ה' והשני אפילו אומר נמי תחילת ג' פחות משהו דה"ל צ' שעות חסר משהו וכו"ה לשון החוקרים צצרק קמא דפסחים ון שלא הזכירו צצצריהם רק האי דקאמר ג' סוף ג' דמשמע דהשני שאמר צה' יהיה אין שיהיה אפילו צסוף ה' פחות משהו ודו"ק:

דף מב ע"א בפירוש"י בד"ה וניברוך הטוב בו' ארב יהודה פריך נהי בו' עכ"ל. כחצ מהרש"ל על פירושו דכבודו צמקומו כו' לכ"ע מקשה ליצריך הטוב כו' כמו על היין למנך צכ"ה וגם הטוב כו' עכ"ל עיין

חכמת שלמה

הירושות
דף מב ע"א רש"י בד"ה וליברך הטוב בו' ארבע יהודה פריך כו' וצ צצודו צמקומו מונח כי אין אנו צצייכין להם דלכ"ע מקשה יברך הטוב והמטיב ומה שיש לו צצכה אחרת דהיינו מתדש חדשים מה צצך הלא אומה צצכה קאי על צצילת השס ומעשהו וצצכה דהטוב והמטיב קאי על הצלח האדם כמו על היין דמנצחין צ"פ הנפן וגם הטוב והמטיב ומכ"ש כה"ג צצצכת מתדש חדשים צצצך אחמילת מדושה וצצכת הטוב והמטיב יצרך צצמילואה לכל הפחות אחר צצעה שאו הוא וצצצרים נהינן צצמילומה ועוד דלא גרע ממת אציו דמנצך דיין האמת על המימה ועל צצצרת הירושה הטוב והמטיב ודו"ק (עיין צצמהרש"א):
סליק פרק היו בודקין

הנהגות
דף מא ע"א רש"י בד"ה בסודר שהנךו בו': רש"י בד"ה שעקץ דקץ וחתכה מעוקצה. כ"ל: רש"י בד"ה שפודו. כ"ל שפודו: רש"י בד"ה ארבעים שנה בו' צפרקמטיא אמצעיים. דה"ל:
דף מא ע"ב גמ' אמרי ליה ומאי אמרי בו'. כ"ל: שם ומאי קשיא א"ל מהדא דקתני. כ"ל צצמ"א: שם א"ר יוחנן עד כמה מברכין על החורש. כ"ל: רש"י בד"ה כי אמרי בו' אמר האחד אני יודע כו'. כ"ל: רש"י בד"ה ומאי אמרינן כו' להתקשות בה ומאי קשיא לך. הס"ד והד"ל ונמקו וי"ו ומאי: רש"י בד"ה עד כמה בו' יברך למחר. הס"ד: רש"י בד"ה על החודש על הלכנה בהתחדשה. כ"ל וס"ד: תוס' בד"ה שזה יודע בו' במאי דקאמרי אח"כ. כ"ל:
דף מב ע"א גמ' מרימר ומר זוטרא מכתפי אהדי בו'. נמקס האדדי וצ"צ צמ"א אנו: רש"י בד"ה ותרווייהו כו' יוחנן כו' יחירה דהואי כמו יתר. כ"ל: רש"י בד"ה כדי שלא יצאו מב"ב כו'. כ"ל:
סליק פרק היו בודקין

מהר"ם

דאיתא דלא כר"ש וא"כ קשה דאיתא דלא כמאן לא כר"ש ולא כר"ש ואלא שתי איתא וק"ל: בתום ד"ה אחד אומר בשתי שעות וכו' דהאי דקאמר שתי שעות בתחילת כו' דה"ל קודם הנץ החמה דעדותן בטלה. ר"ל דהאי שתי שעות הוי כאלו דהיה קודם נץ החמה והאי דקאמר בשלשה הוי כאלו אמר אחר נץ החמה וקלמן אמרינן לא שנו אלא שעות אבל א' אמר קודם הנץ החמה וא' אמר אחר הנץ החמה ודותן בטלה: בא"ד דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין והם שמינית היום. פירוש משום דמהלך אדם בינוני' פוסאית כיום שהוא מ' מילין והיום הוא י"ב שעות ושמינית של מ' מילין הוא ה' מילין ושמינית של י"ב שעות הוא שעה ומחצה וא"כ תחילת שעה שניה עדיין קודם הנץ החמה הוא וק"ל: בא"ד וסבורים שהשעה מתחלת אחר הנץ החמה. ר"ל ושניהם מעידים שנעשה אחר הנץ החמה וק"ל: בתום ד"ה אחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה וכו' אמאי עדותן בטלה נשיילת דלמא האי דקאמר ג' סוף ג' והאי דקאמר חמש בתחלת חמש וכו'. נראה דהתוס' או קאמרי וה"פ דלמא האי דקאמר ג' סוף ג' והאי דקאמר חמש סוף חמש או האי דקאמר ג' תחלת ג' והאי דקאמר חמש בתחלת חמש הוי הטעות שתי שעות ון דאי צצצונם לומר דהאי קאמר סוף ג' והאי קאמר תחלת

דף מא ע"א בתום ד"ה תנהו צענין מלקות ובגזירה שוה דרשע רשע ליכא למילף וכו'. ר"ל למה לי קראי ברובצא לילף בג"ש דרשע רשע ממלקות דגבי אחותו דלעיל ומן הראוי היה להיות תחלת הרבור זה למטה גבי הא דקאמר וצריכא דאי כתב רחמנא אחותו ה"א חייבי מלקות אין חייבי מיתות כ"ד לא וק"ל: בתום ד"ה באשה חברה וכו'. קשה לתוס' והא תיפוק ליה דבעי התראה דמחמת דבעינן שיתיר עצמו למיתה ותיצרו דרבי יוסי לא בעי אפילו בכל מיתות דעלמא שיתיר עצמו למיתה א"ן בעלמא באינו חבר ס"ל לרבי יוסי לבעי התראה וגם שיתיר עצמו למיתה אבל בחבר לא בעי התראה ולא שיתיר עצמו למיתה משום דהוה כאילו הוא מותרה ועומד וכאלו כבר התייר עצמו למיתה: בתום ד"ה א' נמי שזינתה מקרוביה וכו' וי"ל דא"כ ה"ל פלוני בא וכו'. ופי' דאיירי שהעידו[ן] העדים פלונית שהיא נערה מאורסה וזינתה מכלל דכוונתן להעיד עליה להמיתה או לאסור אותה דאי כוונתן להעיד על הבעול לא ה"ל להעיד ולהומר פלונית וזינתה אלא פלוני בא על נערה מאורסה דאו בא העדות על הבעול וק"ל:
דף מא ע"ב בתום ד"ה כמאן כר"ש וכו' ועוד דבתר הכי קאמר דלא כר"ש אלא כמאן. פי' לשון קושיא הוא ור"ל דבתר הכי קאמר ומסיק

והערות

[א] עיין בערוך לנר ובמהר"ם. [ב] עיין בערוך לנר בתום ד"ה לאוסרה. [ג] דף יב ע"א ד"ה אלא. [ד] ועי' ברכי יוסף אר"ח סי' תכו אות ד. [ה] בתר"י סופ"ד דברכות והמאירי פה מפרשים פירוש אחר. [ו] עיין בעיני שמואל. [ז] עי' אבות פ"ה מ"א. תלמוד בבלי <עו' והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 326} {726077}

[א] עיין בערוך לנר ובמהר"ם. [ב] עיין בערוך לנר בתום ד"ה לאוסרה. [ג] דף יב ע"א ד"ה אלא. [ד] ועי' ברכי יוסף אר"ח סי' תכו אות ד. [ה] בתר"י סופ"ד דברכות והמאירי פה מפרשים פירוש אחר. [ו] עיין בעיני שמואל. [ז] עי' אבות פ"ה מ"א. תלמוד בבלי <עו' והדר> - כה סנהדרין / תלמוד בבלי {עמוד 326} {726077}

סדר קידוש לבנה

ויאשר רגליו ויראה ראייה אחת קודם שיכרך. וכשיתחיל לכרך לא יראה פה כלל :

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הַעוֹלָם אֲשֶׁר בְּמֵאֲמָרוֹ בָּרָא
שְׁחָקִים וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צְבָאֵם חֶק וְזִמְנָן
נָתַן לָהֶם שְׂלֵא יִשְׁנוּ אֶת תַּפְקִידֵם.
שְׁשִׁים וּשְׁמֹנִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵם
פּוֹעֵל אֶמֶת שֶׁפְּעֵלְתוֹ אֶמֶת וְלִלְבָנָה
אָמַר שֶׁתְּחַדְּשׁ עֲטָרַת תַּפְאֶרֶת
לְעַמּוּסֵי בֶטֶן שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִתְחַדְּשׁ
כְּמוֹתָהּ וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל שֵׁם
כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה

מְחַדְּשׁ חֲדָשִׁים:

ג"פ בְּרוּךְ יוֹצְרֵךְ. בְּרוּךְ עוֹשֵׂךְ. בְּרוּךְ מוֹנֵךְ.
בְּרוּךְ בּוֹרְאֵךְ: ורוקד ג"פ ואומר ג"פ בְּשֵׁם שְׁאֲנִי רוֹקֵד
בְּנִגְנֵךְ. וְאִינִי יָכוֹל לְנַגֵּעַ בְּךָ כִּי לֹא יוּכְלוּ כָּל אוֹיְבֵי
לְנַגֵּעַ בִּי לְרַעָה: ג"פ תִּפְּל עֲדִיהֶם אִימָתָה וּפְחַד

בגדל

(א) נוסח הנרכה בסנהדרין (מ"ז) וכמס' סופרים (פרק כ'). (ב) אלל הירח נקרא שחקים
— שמים, פשה"כ כירח יכון עולם ועד כשחק נאמן סלה (תהלים פ"ט ל"ח). (ג) משמרהס. (ד) וחזר
הוא להנורה שהוא פועל אמת ופעולתו אמת. (ה) הירח נק' לבנה ע"ש אורה שנראה לכן, כמו השמש
נק' חמה ע"ש חמימותה של אורה. (ו) עשה"כ ישראל העמוסים כו' (ישעי' מ"ו ג'). (ז) כפדר"א פכ"א
איתא, ר"ג אומר כמו שראשי חדשים מתקדשין ומתחדשין בעולם הזה כך יהיו ישראל מתקדשין
ומתחדשין לע"ל. (ח) גם זה נמס' סופרים פ' כ', אומר ג"פ סימן טוב, ברוך בוראך כו' ורוקד ג'
רקידות כנגדה ואומר כשם שאני רוקד כו' תפול עליהם כו' ואומר לחכירו ג"פ שלום. וילך לביתו
בגל טוב. וכן דעת הגר"א. (ט) יוצרך עשך קונך בוראך ריח יעקב, ככחונ בוראך יעקב ויוצרך
ישראל (ישעי' מ"ג ח). (י) שפוח פ"ו ס"ו.

(דט)

פרי

לחג הפסח

צדיק

צה

יצר הרע מתמן, והנורא בנוראותיך זה שלימות יעקב אבינו שקראו בית כמו שאמרו בפסחים (פ"ח.) והיינו שנשאר קבוע לעולמי עד, מפני שלא תלה כלל בהשתדלות עצמו, כמו שנאמר (בראשית מ"ח, ט"ו) האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה, שעל אבותיו אמר אשר התהלכו אבותי לפניו שהם הלכו בהשתדלותם, אברהם אבינו במדת אהבה, ויצחק אבינו במדתו פחד יצחק, ועל עצמו אמר שהפחד והיראה שלו גם כן מצד ה' יתברך, וזה שאומרים והנורא בנוראותיך, המלך היושב על כסא רם ונשא, עתיק יומין יתיב, וזה שאומרים ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו וזה שאומרים רם ונשא, וזהו כשמקבלין עול מלכותו ונעשים מקדש ומשכן שנקרא הדום רגלי אלהינו וכאמור:

[כח] **שבעת ימים תאכל מצות למען**

תזכור את יום צאתך מארץ

מצרים כל ימי חיך (דברים ט"ז, ג). ובפשוטו

אינו מובן הלא נצטוינו גם בכל יום לזכור

יציאת מצרים ולא נצטוינו לאכול שום דבר

לרמז זאת, גם להבין הענין שבפרשת

משפטים נכתב שבת קודם לפסח ובפרשת

כי תשא נכתב פסח קודם לשבת, אף דפסח

היה מוקדם בזמן לשבת מכל מקום הא שבת

מקודש ותדיר יותר מקדושת יום טוב, ולו

משפט הקדימה, והענין הוא דבזוה"ק (ח"ב

קפ"ג:) נקרא מצות מיכלא דאסוותא והיינו

דבעת יציאת ישראל ממצרים נשלח הארה

בתוך לבות בני ישראל בלי שום אתערותא

דלתתא כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה כ"ג, ב)

הללו וכו' והללו וכו' ועל זה נצטוו מיד

לאכול שבעה ימים מצות מיכלא דאסוותא

שיתרפאו מכל וכל מזוהמת הנחש שבא גם

כן מכח אכילת עץ הדעת טוב ורע וזה היה

גם כן הכל מאתערותא דלעילא.

ולכן מפטירין בשבת זו במתי יחזקאל אף

דמצינו בטור אורח חיים (סימן ת"צ)

מפני שמסורת בידם שתחיית המתים יהיה

שהמתענגים בקפיצה וכדומה גם כן מותר בשבת, וכתוב את שם קודשו ושם היינו שם אדנ"י שיש בו תפיסה שזה נקרא שם כמו שמובא בזוה"ק (ח"ב קל"ד ריש ע"א) וראש הפסוק ברכי נפשי את הוי"ה, אך חכמה עילאה איקרי קודש כמו שמובא בזוהר (ח"ג רצ"ז ריש ע"א) ושם קדשו היינו שם הוי"ה ברוך הוא, ושם היינו התפיסה, ובשבת זוכיין לתקן הגוף שיהיה לו תפיסה מה בשם הוי"ה ברוך הוא, כמו שאומרים בסעודה שלישית למחזי זיו דזעיר אנפין, ועל דרך מה שמובא נודע בשערים בעלה לפום מה דמשער בליביה (זוהר ח"א ק"ג ריש ע"ב) וזה שאומרים אחר כך האל בתעצומות עוזך, אין עוז אלא תורה (זוהר ח"ג רס"ט סוף ע"א) ולית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא (זוהר ח"א ר"ב). בתעצומות עוזך שהיצר הרע מתגבר ומתחדש בכל יום ובדברי תורה מתגברין עליו אם אבן הוא נימוח וכו' כמו שאמרו בסוכה (נ"ב:).

ואחר כך מזכיר מדות הגדול הגבור

והנורא, כנגד קדושת שלושה אבות

גדולה וגבורה אברהם ויצחק. ונורא יעקב

אבינו איש תם גבר שלים (זוהר ח"ב ע"ט.) והוא

על פי מה שמובא (שם ר"ד.) ש' רזא דתלת

אבהן בת מתעטרת בהו, ואמר הגדול בכבוד

שמך, גדול בלא תכלית למעלה מהתפיסה

שכל הנעלם מכל רעיון, בכבוד שמך על

דרך מה שאמרו ברוך שם כבוד מלכותו

כבוד תתאה, והיינו מהימנותא שלימותא

שהשבטים השיגו על ידי האמונה יחוד

הוי"ה והיינו מהימנותא שלימותא (כמו

שנחבאר מאמר כ"ה), הגבור לנצח, איזהו גבור

הכובש את יצרו והיינו כשרואה שמלך מלכי

המלכים עומד עליו ומדת יצחק אבינו ע"ה

פחד יצחק שהוא תמיד כעומד לפני המלך,

וזהו גבור לנצח גבורה עילאה נפקא מבינה

(זוהר ח"ב קע"ה:) ובתיקוני זוהר (תיקון מ"ח) זכאה

מאן דעבד לון דירה בתרי בתי ליבא ואתפני

צו

פרי

לחג הפסח

צדיק

יום צאתך מארץ מצרים היינו שתזכור ותרגיש יום צאתך האור שבא אליך באותו היום מצד אתערותא דלעילא שהיו ישראל משוקעים אז בארבעים ותשע שערי טומאה כידוע פסח מרמז פה סח שהיה הדיבור בגלות וביציאת מצרים פתח ה' פיות בני ישראל שיוכלו לדבר לפניו כעבד שניתן לו רשות לדבר לפני המלך, וזה הוא ענין סמיכת גאולה לתפילה דמצינו (ברכות ט':) ברב ברונא דלא פסק חוכא מפומיה, היינו שכאשר השלים ברכות הגאולה שמסיים אדני שפתי תפתח דכגאולה ארוכה דמיא (כמו שאמרו שם) ואז כשניתן לו רשות יוכל להתפלל לפניו יתברך שמו, ולכן בפרשת כי תשא כתיב פסח קודם שבת דזכו לקדושת השבת הכל על ידי יציאת מצרים בפסח ועל ידי המיכלא דאסוותא מצד אתערותא דלעילא, אבל בפרשת משפטים שנכתב אחר מתן תורה קודם הקלקול דבשעת מתן תורה כבר פסקה זוהמתן כמו שאמרו בשבת (קמ"ו.) ואז נאמר (תהלים פ"ב, ו') אני אמרתי וגו' ובני עליון כולכם וגו' דלא הוו מייתי (עבודה זרה ה'). לא נצרכו אז לרמז זה לכן שם נכתב שבת קודם לפסח דתדיר ומקודש קודם:

[כט] **בזוה"ק** (ח"ב קפ"ב:) ועל דא כתיב

(שמות ל"ד, י"ז) אלהי מסכה

לא תעשה לך בגין לאבאשא גרמך וכתיב בתריה את חג המצות תשמור תשמור דא סיטרא דקדושה דבעי בר נש לנטרא ליה ולא יחליף ליה בגין סיטרא אחרא וכו' והוא מה שפתח (בעמ' א') טורף נפשו באפו (איוב י"ח, ד') איהו טריף ועקר נפשיה ברוגזיה וכו' ובראש דבריו פתח חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו (ישעיה ב', כ"ב) וכי אזהר ליה לבר נש לאתמנע משאר בני נשא וכו' דהא כד ברא קודשא בריך הוא לבר נש עביד ליה בדיוקנא עילאה וכו' דאית ביה נפש רוח ונשמה ועילא מכולא נשמה וכו' בגין דתלת חיילין אילין כולהו חד, נפש רוח ונשמה

בפסח מכל מקום למה דוקא בשבת היה להם לקובעה ביום טוב דפסח עצמו, אך ידוע דתחיית המתים יהיה על ידי טלא דנטיף מלעילא מעתיקא קדישא, ושורש הטלא דעתיקא קדישא נשפע בשבת קודש כמו שמובא בזוה"ק (ח"ב פ"ח.) והאי יומא מליא רישא דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא ולכן מפטירין דוקא בשבת שבתוך הפסח דהא והא גרמו להאי יומא, ורש"י פירש (מגילה ל"א. ד"ה בעצמות) דלכך אמר רב שם דמפטירין במתי יחזקאל מפני שהיו בני אפרים שיצאו ממצרים קודם זמנם ונהרגו ויש לזה שייכות ליציאת מצרים, וצריך לומר דרב לשיטתיה דסובר הכי (סנהדרין צ"ב:) דהם היו בני אפרים, אך לשאר אמוראים שם דסברו שהיו בני אדם שלא היה בהם לחלוחית של מצוה ושכפרו בתחיית המתים ולא מצינו דפליגו הכא בענין הפטרה דמתי יחזקאל, ולפי רמז הנ"ל גם לשיטתם יש בזה שייכות ליציאת מצרים, כי עיקר הרמז הוא על שביציאת מצרים היה אתערותא דלעילא להושיע כל פרטי נפשות מישראל אף שנטבעו בעומק הקליפה ולפי ראות עינם אין להם שום תקוה רק הקב"ה ברוב רחמיו הוציאם כמו כן בכל שנה באותו הזמן מתנוצץ הארה זו מטלא דנחית מלעילא, וזה שכתוב שם ביחזקאל (ל"ז, י"א-י"ב) אשר אמרו לנפשם יבשו עצמותינו אבדה תקותינו כה אמר ה' הנה אני פותח את קברותיכם וגו', שעל ידי אכילת מיכלא דאסוותא מתעורר בכל שנה באותו זמן להעביר זוהמת הנחש ולתקן פגם הראשון, שגרם מיתה לעולם וממילא יכולע המות לנצח ויזכו לתחיית המתים שבא על ידי טלא דעתיקא, ואף שאין אנו מרגישים שום רפואה ופעולה אף על פי כן בודאי הוא פועלת מעט מעט כמו כל הרפואות הגופניות שפועלים מעט מעט.

וזה שנאמר שבעת ימים תאכל מצות המיכלא דאסוותא למען תזכור את